

roza

4 YAŞINDAYIZ

İÇİNDEKİLER

Merhaba	ROZA	1
Roza ara verdi	FATMA Kayhan	3
Roza dört yaşında	FATMA Kayhan	7
Kim ne dedi?	ROZA	18
Nurtopu gibi bir resmi Newroz	AYŞEGÜL-EVRA	27
8 Mart'ta kim ne yaptı?	HATİCE	28
Günümüzün Hay Gin'leri	SARA Zengin	29
Yahudisiz Holokost, Hain Yunan	YELDA	31
Bu dünyaya dayak yemek için	DELAL	44
Kürt kadın imaji	FATMA Kayhan	45
Acınacak biri	HATİCE Akdoğan	52
(Y)erbilimi ve kadın	KÜBRA Sarı	55
Leyla Mihrinaz	ZEYNEP Dara	57

Kapak foto: Roza arşivi (Roza çıktığından bu yana çeşitli şekillerde katkısı olan bazı kadınlar ve dergi etkinlikleri.)

ABONE FORMU

ROZA'ya abone olursanız her sayı düzenli olarak adresinize ulaşır!
Fatma Kayhan adına:
Türkiye için: Vakıflar Bankası Beyoğlu Şubesi- İstanbul
Hesap No: 00158000263
Yıllık abone ücreti: 5.000.000 TL.
Yurtdışı: Vakıflar Bankası Beyoğlu Şubesi- İstanbul
Hesap No: 4026330
Yıllık abone ücreti: 50 DM.
Ad-soyad: .....
Adres: .....
Başlangıç tarihi: .....
Bu abone formunu doldurup, banka dekontunuzla birlikte lütfen aşağıdaki adresimize postalayın. Sevgiler...

ROZA

CİNSİYETÇİLİĞE VE IRKÇILIĞA KARŞI İKİ AYLIK KÜRT KADIN DERGİSİ

Sahibi ve Sorumlu Y. İşl. Müdürü: Fatma Kayhan
Teknik Sorumlu: Zeynep Dara
Baskı: Ceren Basın Yayın Seyrantepe/İst.
Büro adresi: Altay Sk. No:26A/6 Merter/İstanbul
Tel-Fax: 0212-502 33 79 (irtibat için)
E-mail: roza96@hotmail.com

Bu sayıda yer alanlar:

Ayşegül, Delal, Evra, Fatma Kayhan, Hatice, Hatice Akdoğan, Kübra Sarı, Sara Zengin, Yelda, Zeynep Dara

Merhaba,

Roza di Adara sala 1996'an de derketibû. Em çar salên xwe xelas dikin û dikevin sala pêncan. Bi vê wesîlê, em hejmara taybet derdixin û em dixwazin hûn xwendevanên me yên delal bi vê sersala me, bi me re kêfxweş bin.

Meha Adarê ji bo me jinên kurdan gelek bi mane ye; 8'ê Adarê roja jinên cîhanê ye, 21'ê Adarê jî cejna Kurda Newroz e. Em li ser herdu rojan jî disekinin; ji ber ku em hem jin in û hem jî Kurd in, ev herdu roj ji bo me gelek bi qîmet in. Ji bo giringiya vê mehê hejmara Roza ya yekemê jî di vê mehê de derketibû.

Hejmara Roza'yê ya dawiyê di îlona 1999'an de derketibû. Em ji bo çi heta niha derneketine û emê kengî derkevin, di hundirê kovarê de me ev nivîsine. Çar salên me çawa derbas bûne û heta niha me di van salan de çi kiriye, bersivên van pirsana jî hûnê di hundirê kovarê de bibînin. Kesên ku bi nêzîkî Roza taqîp kirine dizanin ku Roza gelek bi zahmetiyan derketiye.

Lêbelê em ji kar û fikrê xwe pir hez dikin, ji ber vê, ev zahmetî nayê ber çavê me.

Roza, ji bo ku vê fikrê nav jinan de belav bike dixebite. Em zanin gelek kêmasiyên me hene. Kêmasiya me ya mezin, bi zimanê me yê zikmakî nivîsên me kêm in. Ev nakokiya ji bo me giring e û heta ji destê me were em dixwazin çareser bikin.

Di wan mehên ku Roza derneket de, li ser mesela jina gelek tişt bûn û îmkana me nebû ku em fikra xwe binivisînin. Ev jî ji bo me kêmasiyek bû. Jinên kurd ji bo namûsê hatin kuştin. Em naxwazin ji bo namûsê yan jî ji bo tiştekî din bêne kuştin; li hêlekî dewleta Tirk, li hêlekî din famîla/malbata wan, wan dikujin, ev zilmeke mezin e.

îsal li Stenbolê mîtîngek mezin bi beşdariya jinên Kurd û tirk çêbû. Di vê sala 8 ê Adarê de jinên Kurdan gelek rengên xwe dane meydanê. Jinên Ermeniyan jî di vê sala 8 ê Adarê de gelek çalakî kirin. Ew jî li tarîx û mesela xwe xwedî derdikevin.

Ev çend sal e ku dewleta Tirk dixwaze mana Newroz ê biguhere û wenda bike. Ji bo me kurda ev tiştek gelek nebaş e. Ayşegül û Evra li ser vê meselê fikra me nivîsandiye.

Em li bersivavan pirsan digerin. Em dixwazin li hemû dîroka Kurd û dîroka jinên Kurd binêrin. Ji bo çi em di nav dîrokê de tunene?

Me li ser çarsaliya xwe, ji xwendevan û nivîskarên xwe gelek mesaj girtin. Bi mesajên wan em kêfxweş bûn, gelek spas dikin.

Em ji hevalên ku heta niha alîkariya Roza'yê kirine re minetar in, ji wan re jî gelek spas dikin.

Bi xweşî bimînin.

Ji bo redaksiyona vê nivîsê em ji kovara Nûbiharê spas dikin.

ROZA

Merhaba,

Mart 1996'da çıkan ROZA dört yaşına bastı. Bu sayı ile hep birlikte bu yıldönümümüzü hatırlamak, paylaşmak istedik. Aynı zamanda yayınımıza da belirsiz bir süreye dek ara veriyoruz. Nedenlerini içerideki sayfalarda anlatmaya çalıştık.

Mart ayı bizim için çok anlamlı; hem 8 Mart Dünya Kadınlar Günü hem de 21 Mart Newroz Bayramı. ROZA'nın da Kürt kadın kimliğimizi iç içe yaşadığımız bu iki sembolik günün ard arda olduğu böyle bir ayda çıkmasını özellikle istedik. Gündoğumu anlamına gelen ROZA'nın Kürt kadın kurtuluşunda kendi adımıza kendimiz için bir işlevi olsun istedik. 14 yıl önce Bitlis'te adını aldığı küçük Roza'nın gözlerindeki ışığın bir devamı olsun dedik.

Şubat 1996 hazırlık çalışmaları arasında, Frankfurt'da doğan Roza'yla birlikte büyüyen bu 16X24 boyutlarındaki Roza'da biraz Bitlis'ten Frankfurt'a uzanan Kürt kadınının göç kaderi de var. Ülkede halen yaşayan, başka kentlerde-ülkelerde yeni hayatlar kuran, velhasıl geniş bir coğrafyaya yayılan Kürt kadınları belki de bir parça buldular kendilerinden.

Roza'nın son sayısı Eylül 1999'da çıktı. Bugüne dek niye ara verdik ve bundan sonra ne yapmayı düşündüğümüzü "yayına ara verdik" ; bu süreyi nasıl geçirdiğimizi, neler yapıp/yapamadığımızı da "Roza dört yaşında" başlığı altında anlatmaya çalıştık.

İstanbul ve Diyarbakır'da 8 Mart etkinlikleri bu yıl nisbetten daha "barışçı"geçti. Ermeni kadınlar da ayrı bir proğramla 8 Mart'ı kutladı. Hatice de bunları derledi.

Newroz'un anlamını değiştirmeye ve Kürtlerin elinden almaya çalışma manevraları bu yıl da sürdü. Ayşegül ve Evra bu konuda düşüncelerini yazdı.

Yıldönümümüz dolayısıyla küçük bir soruşturma yaparak Roza ile ilgili yazar ve abonelerimizin görüşlerini almaya çalıştık. "Kim ne dedi?" sayfasında yer alan bu görüşler, moral destek olduğu kadar kendimizi gözden geçirmek için de iyi bir vesile oldu.

Yelda, Kübra, Delal ve Hatice'nin yazılarında göreceğiniz gibi Kasım'da çıkması düşünülen sayı için hazırlanmış yazılardı. Ancak içerik olarak güncelliklerini kaybetmediklerini düşünerek yayımladık.

Biriken borçlarımızı ödemek ve gelecek sayı için mümkünse bir birikim yapmak için fiyatını 1 milyon yaptık. Umarım bizi anlayışla karşılarsınız.

Bugüne dek Roza'nın çıkışında yüzlerce kadının emeği geçti ve onlar olmasaydı Roza da olamazdı. Sonsuz teşekkürler.

Daha güzel yeni bir Roza ile yakında görüşmek umuduyla sevgiyle kalın...

ROZA

ROZA yayınına ara verdi!

Dergiyi yakından takip edenler bilir Eylül'de çıkardığımız 16. sayıdan bu yana yayına fiilen ara verdik. Bunu sözlü olarak abonelere ve yakın çevreye duyurmuş olmamıza rağmen resmen ilan etmemiştik. Çünkü ciddi bir belirsizlik vardı ve ne zaman çıkaracağımızı biz de bilmiyorduk. Açıkça halen belirsizlik devam ediyor. Bu sayıyı hem dördüncü yıl nedeniyle atlamak istemediğimizden hem de bu vesileyle neden ara verdiğimizi duyurmak, durumumuzu açıkça okuyucularla paylaşmak amacıyla çıkardık.

"... yüreğimizde bulunan kişiliklerle birbirimizi zenginleştirmek zorundayız... bir tür borç bu, alan için, yeryüzünde kapladığımız alan için ödemek zorunda olduğumuz bir borç." *

FATMA Kayhan

Dergiyi yakından takip edenler bilir Eylül'de çıkardığımız 16. sayıdan bu yana yeni bir sayı çıkarmadık ve yayına fiilen ara verdik. Bunu sözlü olarak abonelere ve yakın çevreye duyurmuş olmamıza rağmen resmen ilan etmemiştik. Çünkü ciddi bir belirsizlik vardı ve ne zaman çıkaracağımızı biz de bilmiyorduk. Açıkça halen de belirsizlik devam ediyor.

Bu sayıyı hem dördüncü yıl nedeniyle atlamak istemediğimizden hem de bu vesileyle neden ara verdiğimizi duyurmak, durumumuzu açıkça okuyucularla paylaşmak amacıyla çıkardık.

Yeniden nasıl ve ne zaman yayına başlayacağımıza dair belirgin bir bilgi veremediğimiz için üzgünüz. Kendimizi gözden geçirmek, toparlanmak ve daha iyi koşullarda çıkmak için belli ki daha fazla zamana ihtiyacımız var. Buna hazır ol-

Roza'da yapmak istediğimiz yenilikler için ara vermek zorunda kaldık. Kürt kadın alanında araştırma yapmak, varolanları kaydetmek, ülkedeki değişimleri izlemek ve kendi alanımızda bir bilgi birikimi yaratmak önemli bir ihtiyaç olarak dayatmıştı. Günlük politika üzerinde fikir beyan etmek yetmiyordu. Roza'nın ciddi bir değişime ihtiyacı vardı. Politik hattında ve hedefinde değil, içeriğinin kalitesinde değişikliğe ihtiyaç vardı.

duğumuz vakit duyurusunu yapacağız.

Nedenlerine gelince...

Ekonomik koşullarımızın yetersizliği başından beri yapmak istediğimiz bir çok konuda ciddi sorun oldu. Buna rağmen çıkmayı sürdürdük. Çünkü dergimizi seviyorduk, çok enerjimiz vardı ve dayanışma ağları da güçlüydü. Ama uzun süre böyle devam etmesi düşünülemezdi, bunun da bir sınırı vardı. Büro kirası, telefon faturaları, yolculuk giderleri, daha iyi kalitede bir baskı için para önemli...

Ama buna rağmen ara verişimizin başında gelen nedeni ekonomik çıkmazla açıklanamaz. Zor bela kendi yağımızda kavrularak aynı tarzda çıkmayı sürdürebilirdik. Ancak Roza'da yapmak istediğimiz yenilikler için ara vermek zorunda kaldık. Kürt kadın alanında araştırma yapmak, varolanları kaydetmek, ülkedeki değişimleri izlemek ve kendi alanımızda bir bilgi birikimi yaratmak önemli bir ihtiyaç olarak dayatmıştı. Günlük politika üzerinde fikir beyan etmek yetmiyordu. Roza'nın ciddi bir değişime ihtiyacı vardı. Politik hattında ve hedefinde değil, içeriğinin kalitesinde değişikliğe ihtiyaç vardı. Bu ara gerek ülkede gerek dışında yaşanan bölgelerde Kürt kadını açısından ciddi ve hızlı değişimler yaşanıyor. Bunları araştırmak, kaydetmek önemli. Ancak bu bilgiler üzerinden kendimize özgü gerçekçi politikalar üretmek mümkün. Bu sürede baktık ki dergi çıkarmayı sürdürerek bunu beceremiyoruz. Zamana ve alanda çalışmaya ihtiyacımız var.

Uzun süre, yani ilk üç yıl hem dergi çıkararak politika üretmeye çalıştık hem de aktivist bir grup olarak gündemi takip edip kampanyalara katıldık. Fakat ikisini bir arada yürütmek zaman içinde pek mümkün değildi. Son bir yılda aktivist yanımızı oldukça azaltıp, çalışma gruplarına, arşive ağırlık verdik. Ancak gönüllü ilişkiler ağı ile amatör koşullarda dergi çıkartmak temposu gereği bunu mümkün kılmıyordu. İki aylık zaman dilimi içinde gündemi kotarmak, baskıya yetiştirmek ardından dağıtmak vb işlerle zaman

akıp gidiyordu ve bir değişiklik yapmak çok zordu. Gerçi profesyonel kadrolar olsaydık bunu dergiyi sürdürerek yapmamız mümkün olabilirdi, bu noktada para önemli bir sorun oldu.

Roza'da diğer tüm kadın dergilerinden farklı olarak cins ayrımcılığıyla birlikte ırk ayrımcılığına karşı da bir politika güttü. Ve gerçekten de bu en zor olanıydı. Bir kere bu konuda kafa yoran zaten çok az sayıda insan var. Bilerek veya bilmeyerek ırkçılık hayatımızın tüm ayrıntılarına sinmiş, bununla mücadele etmek, sorgulamak, üzerinde düşünmek, araştırmak sanıldığından da zor oldu. En çok bu konuda eleştiri aldık ve muhalefet içinde bile dar alana sıkıştırıldık, azınlık olarak kaldık. Yine de bu konuda yol aldığımızı gördük, söylenmemiş sözleri söyledik. Her şeye rağmen ırkçılık karşıtı feminist politikamızda bir değişiklik düşünmüyoruz, daha derinleştirmekten yanayız.

Politik olarak Roza'nın sürecini değerlendirdiğimizde, kadınların gösterdiği ilgi, toplumsal konumumuz halen bir ihtiyaç olduğunu gösteriyor. Bağımsız olarak kendi adımıza politika üretmenin anlamını biliyoruz. Toplumdaki en derin, köklü ve temel ezilmişlik kadın/erkek eşitsizliği üzerinedir. Diğer toplumsal değişimler bizim hayatımızı bir değişime uğratmıyor, ancak toplumsal cinsiyet rollerindeki değişim toplumu ciddi bir şekilde sarsabilir ve yeni hayatlar yaratabilir. Bu konuda Roza'nın yapacağı daha çok şey var, üstelik uzun bir yol.

Roza'da diğer tüm kadın dergilerinden farklı olarak cins ayrımcılığıyla birlikte ırk ayrımcılığına karşı da bir politika güttü. Ve gerçekten de bu en zor olanıydı. Bir kere bu konuda kafa yoran zaten çok az sayıda insan var. Bilerek veya bilmeyerek ırkçılık hayatımızın tüm ayrıntılarına sinmiş, bununla mücadele etmek, sorgulamak, üzerinde düşünmek, araştırmak sanıldığından da zor oldu. En çok bu konuda eleştiri aldık ve muhalefet içinde bile dar alana sıkıştırıldık, azınlık olarak kaldık.

Belki de yeni bir solukla, daha güçlü ve dinlenmiş olarak daha iyi şeyler yapabiliriz. Bugünden dört yıl geriye baktığımızda "şöyle değil de böyle yapsaydık" dediğimiz çok şey var, belki hatalarımız doğrularımızdan daha fazladır. Ancak "amaca giden her yol mübah" politikasını izlemedik, yolun da en az amaç kadar önemli ve amacı belirler nitelikte olduğunu savunduk.

Sonuçta eleştirmek için bile olsa Kürt kadınlarının elinde 17 sayılık bir ürün

var. Kadın politikasında doğru bildiklerimizi yaptık, bunlar için direttik.

"...hatadan hataya geldin, hata yaptın, hatalı gidersin."

Şah İsmail (Hatayi) ile yardımcısı Necm* arasında geçen şu konuşma belki de anlatmak istediğimiz bir çok şeyi içinde barındırıyordur:

"Bir gün Necm onun bu inanılmaz yeni halinden de cesaret alarak, yıllardır içini kemiren ama bir türlü soramadığı bir soruyu sordu: "Seni tanıdığımdan, daha doğrusu ilk şiirini dinlediğimden beri hep Hatayi'sin, peki ama, hatayı nerede yaptın?" Necm'e dikkatle baktı, biraz düşündü. "Sence?" dedi, "bu isim sadece benim yaptığım bir hatayla mi ilgili?" "Biraz izahına muhtacım" dedi Necm. "İki izah yapacağım sana," dedi Hatayi. "Birincisi hatada benim payımı soruyorsan, yani benim nerede hata yaptığımı soruyorsan, çok derim. Çok yerde hata yaptım. Hatta doğru yaptıklarımı saysam, saymak daha kolay olur. Bütün hepsi senin bildiğin şeyler. Senin, Dedebey'in, başkalarının beni uyardığı konular da var aralarında." "Ama" dedi Necm, "bunlar Hatayi'yi açıklamaz ki. Bunların hepsi Hatayi'den sonra olan şeyler." "İşte," dedi öteki, "bunun için iki izah yapacağım dedim. İkinci izahı sana senin de bildiğin bir şiirimle yapacağım, bakalım yeterince açık mı?" Başladı okumaya.

"Ama," dedi Necm, "senin hatalarının ya da Selim'in (Osmanlı sultanı) yaptığı hataların etkileri, benim ya da bir nalbantın yaptığı hatalardan daha büyük değil mi?" "Bırak bunu Necm" dedi Hatayi, "bırak bunu, şu koca devran-ı alemde ne neye göre büyük, ne neye göre küçük? Bir Selim'i yutan toprağa bak, bir de Selim'e, Selim mi büyük?

"Anladım" dedi Necm, "yeterince açık anlattın. Sen hatadan hataya geldin, hata yaptın, hatalı gidersin." "Sadece ben değil Necm," dedi Hatayi, "hepimiz öyle, sen, ben, Selim, başkaları, hepimiz." "Ama," dedi Necm, "senin hatalarının ya da Selim'in (Osmanlı sultanı) yaptığı hataların etkileri, benim ya da bir nalbantın yaptığı hatalardan daha büyük değil mi?" "Bırak bunu Necm" dedi Hatayi, "bırak bunu, şu koca devran-ı alemde ne neye göre büyük, ne neye göre küçük? Bir Selim'i yutan toprağa bak, bir de Selim'e, Selim mi büyük? Bu dediğin doğru olsa, benim şimdi yeni fetih peşinde koşmam lazımdı."

* *Etta Moten Barnettt*

(Siyah Kadınlar Sözel Tarih Projesi görüşülenlerinden)

** İsmail, Reha Çamuroğlu, Om Yayınevi, Nisan 1999 sayfa: 305-306

ROZA DÖRT YAŞINDA

Ne istedik, ne yaptık, ne oldu?

Dört yılda çok düzenli olmazsa da iki ayda bir çıkarmaya çalıştığımız Roza'nın kendini gözden geçirmeye, yeni imkanlar yaratmaya ve onu çıkaran kadınların da nefes almaya ihtiyacı var.

FATMA Kayhan

Başından beri içinde yer alan bir kadın olarak, Roza'nın dört yıllık serüvenini anlatmaya çalışacağım. Bir hatırlatmayla birlikte yaptıklarımız/yapamadıklarımızla deyim yerindeyse bir hesaplaşma, sorgulama olacak aynı zamanda. Yakın tarihimize belki mesafeli bir yaklaşım denemesi...

Yayın hazırlıklarının yapıldığı Şubat 1996'dan mı başlasam? Yoksa daha eskiye mi dönsem? Gerçekte Roza'yı vareden fikir, çıkışından on yıl öncesine dayanır. Ancak 1990-93 yılları arasında Bağımsız Kürt Kadın Grubu içinde edindiğimiz tecrübeler bunun zeminini yarattı. Roza, bu grupta oluşan "kendi adımıza, kendimiz için bağımsız örgütlenme" fikrinin devamı oldu. Sözkonusu grubu anlatmak bu yazının sınırlarını aşacağından dergi hazırlık sürecinden başlamayı yeterli buluyorum. 1995 Yaz'ında beş kadın bir araya gelerek bağımsız bir grup olarak çalışmaya başladık. Düzenli bir araya gelişlerde gördük ki düşüncelerimizi başkalarıyla paylaşma ihtiyacı açıkça hissediliyordu. O sırada çıkan Kürt politik çevrelerin yayın organlarında yazamazdık, onlardan birine angaje olduğumuz sonucu çıkardı. Oysa bağımsız kadın politikası yapmayı birinci derecede önemli buluyorduk. Onları eleştiren ve hiç denetlemeyecekleri şekilde yazmak da pek mümkün değildi.

1997 8 Mart'ında katıldığımız miting.

Türk kadın çevrelerinin dergilerinde de Kürt kimli-

ğimizle kendimizi ifade edemezdik", kaldı ki onlardan da bağımsız, ırkçılık karşıtı bir politika izlediğimizden zaten aramızda gerilimli bir ilişki yaşanıyordu. Velhasıl düşüncelerin küçük bir grup arasında kalmaması ve sesimizi duyurma ihtiyacı dayattığı halde dergi çıkarmak olanaklarımız itibariyle zor görünüyordu. Önce 8 Mart nedeniyle bir broşür hazırlamayı düşündük ve onun hazırlığı sırasında yasal prosedürün aynı olduğunu görünce "neden olmasın, deneyelim" diyerek başladık.Bir adım sonra ne olacağını bile bilmiyorduk. Hepimizin ne çok söyleyecek sözü varmış, herkes iki- üç yazı ile geliyordu, sığdırmak için mizampaj yapan arkadaş cambazlık yapmak zorunda kalıyordu çoğu kez.

O döneme ilişkin Ayşegül:*"Varlığına henüz alışabilmiş değilim ama, inan seni çok seviyorum. Varlığına alışamayışımın nedeni ise varolma koşullarınla ilgili. 8 Mart'tan en çok bir ay önce idi. Bizim de artık bir dergimiz olsundu isteğimiz. Uzak yarınlara ertelemeden, hemen şimdi, bu 8 Mart'la birlikte. Sonrasında neler olacak, devamını getirebilecek miyiz sorusunun cevabını bile veremezken, bir kere için bile olsa bizim Roza'mız da varolabilsin demiştik.(...) Mantığın ve koşulların sınırlarını zorluyor ve çoğu zaman bu sınırların ötesine geçiveriyorduk. Zira, Roza seni varetme koşullarına bakıp umarsızca gülmek yerine, ağlayıp sızlansaydık ya da aklı selimimizle hareket etseydik, belki de sen hiç olmayacaktın. Ne iyi ve güzel ki "nesnel ve öznel" koşullara rağmen*

1997 Haziran'ında yaptığımız ilk dayanışma gecesi.

PERVASIZCA bir kalkışma yaptık ve sen artık varsın. Üçüncü ve sonraki sayılarının akibeti ne olacak -ikinci sayı toplatıldı- bilemiyorum. ŞANS diliyorum. Çünkü sen büyük oranda ŞANS ESERİsin." der.("Seni seviyorum, 3. sayı,1996)

Doğruydu koşullarını hazırlamadan, bilgisayarsız, telefonsuz, yersiz- yurtsuz bir girişimde bulunmuştuk. Bu grup çalışmasından önce bir kaç kez çıkarma girişimi olduysa da nihayet, Mart 1996'da Roza'nın yayın hayatı başlayabildi.

Beş kadın az bir miktar para koyarak birinci sayının ilk matbaa giderini karşılamış, dergi çıktıktan sonra satışlardan elde edilen gelirle borcumuzu kapattığımız gibi yeni sayı için de bir miktar ayırbilmiştik. Üstelik ilk sayı beklediğimizin çok üstünde ilgi görmüş ve ilk bin adetten sonra 2. baskı yapmıştık. Tahmin edeceğiniz gibi çok mutluyduk.

Aynı zamanda oluşan Kürt kadın platformuna da katılmış ve 8 Mart etkinliklerinde yer almıştık.

İlk Kürt kadın dergisiydik, yani Kuzeyli Kürt kadınlarının çıkardığı ve ciddi bir sempati ile karşılanmıştık." Bağımsız, sırtını bir yere dayamayan beş kadının bu çabası ilgi ve merakla izlenmişti. Dergideki yazıların küçük puntolarla sıkışmış (nerdeyese okumak için merceğe ihtiyaç vardı) ve bol miktarda tasih hatalarına rağmen sempati ile karşılanmıştı. Ancak kimi Kürt erkekle-

riyle Türk kadınlarının benzer tavırlarına tanık olacaktık; bizi eleştirmemelerinde ve neredeyse sırtımızı sıvazlarcasına,"cici kızlar" muammelesi yapmalarında biraz da "bunlar zaten bu kadar yapabilirler" düşüncesi vardı. Sonraki yıllarda iyice açığa çıkan hoşgörünün altındaki küçümsemeyi, eleştirirlerse ciddiye almış olacaklarını zaman içinde farkedecektik.

Oysa başından beri Kürt kadınları o kadar kolay beğenmiyor ve genellikle eleştiriyorlardı. Önce bu tutumları bizi şaşırttı, fakat bunun çok olağan ve yararımıza olduğunu gördük. Nitekim 3. sayıda gelen bir yazılı eleştiriyi de yayımladık: Zelal Dersimli, *"Roza, gideceği limanı bilmeyen gemi"*.

Bu tavrın gerçekte sahip çıkıcı ve bizi ilerleten, nerede, ne yaptığımızı bize hatırlatan, uyaran ciddi bir işlev gördüğünü belirtmekte sonsuz yarar var. Sonuçta bizi gerçekten ciddiye alanlar onları ve kendilerini içerden gördüklerinden, yukarıdan, küçümseyen ya da görmemezlikten gelen bir hoşgörü içinde olamazlardı.Tüm bu olanlar hoşgörü, zenginlik, çeşitlilik, öteki olma gibi canalıcı kavramları sorgulamamıza iyi bir vesile oldu.

Artık bir büromuz var!

İlk beş sayıyı resmen göçebe bir tarzda, çeşitli muhalif dergilerin bürolarında (Roj, Azadi, Newroz ve Söz dergileriyle iki arkadaşın özel ajanslarında) Roza çıktı. Bize güzel bir dayanışma gösterdiler.

İlk büromuzu ikinci sayının ardından, Haziran 1996'da kiralayabildik. Bu küçük tek odalı büro 20 m2'ydi. O zamana dek toplantılarımızı evlerde, cafelerde yapıyor, ev telefonlarımızı irtibat için kullanıyorduk. Büromuz olduğu halde bilgisayar alana dek toplu olarak üç-dört gece oralarda sabahlayarak çalıştık. Altıncı sayıyı kendi büromuzda ve bilgisayarımızla çıkardığımızda çok mutlu olmuştuk. Yani Aralık 1997'de ancak telefon-faks ve bilgisayar alabilmiştik. Büro içi eşyaların tümü de bağış yoluyla edinildi. Kasım 1997 İstanbul Kitap Fuarı'nda ilk standımızı açtık.

İkinci sayı iki bin ve üçüncü sayıdan itibaren üç bin adet bastık. 36 sayfa ile başlayıp zaman içinde artırarak en son 16. sayıda 64 sayfaya çıkardık. 7. sayıdan itibaren logomuzu da değiştirdik. Ayrıca izlediğimiz politikanın daha net anlaşılması için logonun altına şu ibareyi de koyduk: *CİNSİYETÇİLİĞE VE IRKÇILIĞA KARŞI KÜRT KADIN DERGİSİ.*

Altın yıllar

Dergiyi çıkarma tecrübemiz de artmış, artık altın dönemimizi yaşıyorduk. İlk iki yıl içinde oldukça yüksek bir prestij kazandık. Bir çok yerden toplantı için çağrıldık, sürekli görüş istendi, profesyonel çıkan kadın dergileriyle yan yana konulduk, hakkımızda Avrupa'daki bir çok üniversitede tezler hazırlandı, derginin tüm sayıları sürekli istendi. Bu arada Haziran 1997'de ilk şenliğimizi yaptık.

Aranan, istenen bir dergiydik, ama gönüllü çalışan kadınlarla bu isteklerin çoğunu karşılayamaz hale gelmiştik, amatör koşullarda çıktığımızı insanlar neredeyse unuttu. Bir kişi ya da dönemsel işsiz kalanlar hariç dergi çalışanları ücretli başka işlerde çalışıyor ve arta kalan vakitlerini ayırbiliyordu. Gelen davetlere de olumlu cevap veremiyorduk. Derginin her sayısının çıkışında uykusuz geçen gece sayısı artıyordu. Hem bu durumdan memnunduk,

hem de karşılayamamanın rahatsızlığını yaşıyorduk. Aktif bir kadın grubu gibi çalışıyor ve periyotları belli olan bir dergi çıkarmayı aynı anda yapıyorduk. Toplantıdan toplantıya koşturuyor, şehirler, ülkeler arasında seyahat ediyorduk.

Bu sürede kadın platformlarında yer alıyor, kadın gündemini yakından takip ediyorduk. Diğer Kürt kadın gruplarıyla birlikte "Savaşta tecavüze karşı kadın girişimi"ni kurmuş kampanya yürütüyorduk. Bu kapsamda sık sık Diyarbakır ve Batman'da süren davaları izlemeye gidiyorduk. Gerçi o kampanya tüm kadınlara açıktı, ama FKÇ (Feminist Kadın Çevresi) hariç diğer Türk kadın grupları ilgi göstermedi. O platform da bir süre sonra belli bir hedefe ulaşamadan dağıldı. Kürt ve Türk kadınların ortak yürüttüğü "aile içi şiddete son" kampanyası gibi ortak alanlarda da yer aldık. Ancak 1997 8 Mart'ında ortak yer aldığımız çalışmalarda ve düzenlenen mitingde yaşadıklarımızdan sonra Türk kadın gruplarıyla biri hariç (yine FKÇ) ortak hiç bir çalışmaya katılmadık.Ama, 1998 8 Mart'ında esas ayrı tavrımızı koyduk ve halen de mesafeli yaklaşımımız devam ediyor. (13. sayıda neler yaşadığımızı "8 Mart'ın ardından" yazısıyla anlattık.)O tartışmalar sırasında gördük ki Kürt kadın gruplarını hazmetmeleri ve kabullenmeleri çok zordu, bir türlü eşit göremediler. *"Farklı ama eşit"* anlayışının niçin bizim tarafımızdan savunulduğu da anlaşılıyor.

Avrupa'nın bir çok kentinde Roza toplantıları oldu. Bazılarını tek tek Kürt kadınları veya kurumları bazılarını da Avrupalı kadınlar düzenlemişti. Kendimizi tanıtma ve bir miktar bağış toplama açısından, en önemlisi de yeni kadınlarla tanışma, tecrübe paylaşımında çok faydası oldu. Frankfurt, Bremen, Osnabrük ve Köln'de Kürt kadınlarının kendi çabalarıyla yaptıkları toplantılar gerçekten de fedakarlık örnekleriydi. Brüksel'de Kürt Bürosu ve Paris'te Kürt Enstitüsü'nün ev sahipliği yaptığı toplantılar da oldukça verimli geçmişti. İkisinde de konuşma Kürtçe ile olduğundan diğer parçalardaki kadınlarla tanışmak için iyi bir fırsattı.

İkinci büro ve hayallerimiz!

Toplantı, sohbet, arşiv ve bütün çalışmalarımızı aynı küçük mekanda yapmak zorunda kalıyorduk. Küçük, sevimli büromuz zamanla ihtiyacı karşılayamaz hale geldi. O sıralarda bunu mümkün kılan bir bağış da alınca üç katlı bir bina tuttuk ve büro ile birlikte maddi ihtiyaçları karşılamak üzere bir de lokal açmayı düşündük. Bu konuda ne hayaller kurmuştuk... Kasım 1997'de açtığımız lokal, işletme tecrübemizin eksikliği nedeniyle becerilemedi. Böylece orayı altı ay içinde terk etmek zorunda kaldık ve böylece içe dönük, yavaş işleyen bir süreç başladı.

Öncelikle mekansız kalışımız, ardından İkinci önemli neden, bazı arkadaşların dergi ile ilişkilerinin bir türlü rayına oturmaması. Düzenli olarak derginin tüm işlerinin sorumluluğunu alan kadınların sayılarında ve konumlarında değişkenlik olması. Üçüncüsü, dağıtımın giderek zorlaşması ve dördüncü olarak da tüm bunların hem nedeni hem sonucu olan ciddi mali problemlerin başgöstermesi. Bu birbirine bağlı dört neden ister istemez içe dönük bir süreç yaşattı. Bu ara Kürtler aleyhine işleyen siyasi atmosferi de hesaba katmakta fayda var.

Üçüncü yılımız zor yıllara başlangıç oldu. Bu durum derginin normal periyodunu da etkiledi. İlk iki yıl boyunca bir kaç gün,

bazen bir haftalık gecikmeler dışında genel olarak düzenli iki ayda bir çıktı. Ancak 12. sayıdan itibaren bu periyodu tutturamaz hale geldik. Bundan hep korkardık ve bir kez geciktirmeye başladık mı devamının geleceğini biliyorduk. Korktuğumuz başımıza geldi ve son beş sayımızda bunu yaşadık. Okuyucu ile sürekli ve canlı bir diyalog için her sayıdan sonra okuyucu toplantısı organize ederdik, ancak 10. sayıdan itibaren bu tempo da düştü, bürosuz kaldığımız dönemde yapamadık zaten.

Gönüllü çalışan kadınlarda istikrar tutturulamadı. iki kez kurulan ekip dağıldı. İlk yaprak dökümü, dördüncü sayı sonrası birlikte kurduğumuz bazı kadınların ayrılıp Jujin adlı bir dergi çıkartmaları ile sonuçlandı. Ayrılış nedenlerini önce kısaca 6. sayıda, daha sonra ayrıntılı yazabilmemiz için iki yılın geçmesi gerekti. Doğal olarak o ayrılık moral açıdan olduğu kadar politik güç kaybı da yarattı. Kısaca ayrılma nedenlerine değinecek olursak şöyle diyebiliriz: Kadın meselesine bakış farklarımız başından itibaren vardı, ancak bunlarla birlikte yürüyebileceğimizi varsaydık, zamanla çok zorlandık. 1. Ayrılan kesimin savunduğu öncü mantığı; bir yandan bilen ve bilinç taşıyan, eğiten kadınlar diğer yandan eğitilen, cahil kadın kitlesi. Kalanlar ise bunu eleştiriyor, bilinç taşıyıcı olamayacağını bilginin ve tecrübenin paylaşılacağını, kadınların öğreten-öğrenen şeklinde ayrılamayacağını savunuyordu. 2. Kendini ezene özenen davranış ve düşünceleriyle, Türk kadınlarına öykünme vardı. 3. Çağdaş, eğitimli, çalışma hayatına katılan kadının "kurtulumuş" olduğunu öne süren, eşitlikçi bir feminizmden yanaydılar. Bir yanıyla Kemalizmin Kürt yüzü demek mümkün.Çalışma pratiğine ilişkin farklılıklarımız da zamanla ortaya çıktı. (Daha ayrıntılı bilgi için 14.sayı, sf.43)

Roza, bu ayrılığın ardından tabir yerindeyse taze kan ile yoluna aralıksız devam etti. Kısa sürede yeni bir ekip kuruldu. Ancak bir yıl sonra bu ekip dağıldı. Bu ayrılış her ne kadar kısa süreler içinde tek tek kişilerin gidişi şeklinde olduysa da her kadının farklı kişisel nedeni vardı. Grup halinde ve fikirsel ayrılık temelinde olmadı.Yukarıda sözünü ettiğimiz sıkışmışlık durumlarının da etkisi büyüktü. Yapılması gereken işler peşinden koştururken bazen kendi iç toplantılarımızı dahi düzenli yapamıyor, konuşamıyorduk. Bu ekipte yer alan Gülay Tatlıdil, Roza'ya hitaben kendi görüşlerini yazdı (Bu sayıda 'Kim ne dedi?' bölümünde). Diğer arkadaşlara ulaşılamadı, biri de yetiştiremedi. Gerçekte daha çok özel nedenlere dayanan ayrılık için o kadınların tek tek yazmalarından yanaydık, ama bir türlü gerçekleşemedi. Daha sonra dışardan kısmi destek vereceklerini söylediler, öyle de oldu. Dergi sayfalarının her zaman onlara açık olduğunu biliyorlar. O altın dönemimizi birlikte kotarmış, çok şey paylaşmıştık...

Üçüncü büro dönemi

Üç katlı binamızdan zorunlu ayrılışın ardından takriben dokuz ay boyunca bürosuz kaldık ve üç sayımızı (12, 13 ve 14. sayılar) evde çıkardık. Bu sayıların çıkışı oldukça gecikmeli ve sancılı oldu. Aynı zamanda, dış ilişkilerimizi oldukça askıya aldığımız, uzun aralıklarla dergiyi çıkardığımız, sadece zorunlu hallerde platformlara katıldığımız bir dönemdi.

1998'in yazında Bremen ve Paris'te gerçekleşen toplantılar sonrasında elimize geçen bir miktar toplu parayla Fındıklı'da küçük bir daire kiraladık. Ekim 1998'de yerleştiğimiz

üçüncü büromuzda bir yılı aşkın bir süre kalabildik. Kürtler açısından politik atmosferin en kötü olduğu bu dönemde ciddi dağıtım problemi yaşadık. Bu büroda çalışmaya başladığımızda artık aktif bir kadın grubu olarak değil, dergicilik ve onun etrafındaki işlerle uğraşmak istiyorduk. Zaten iki durumdan birini seçmeye mecburduk, koşullarımız gereği ikisini bir arada götüremezdik. Kürt kadınları açısından iyi bir arşiv ve dokümantasyon merkezi ihtiyacı vardı. Aynı zamanda kendi alanımızda araştırma-inceleme yapma ihtiyacı da bir o kadar açık. Araştırmaya yönelik çalışmalara ağırlık vermeyi ve zaman içinde aktivist yönümüzü azaltmaya çalıştık. Okuma grupları kurduk. O sırada eylem çağrılarına olumsuz cevap vermek hiç hoşumuza gitmiyordu, ne de olsa yıllardır sokakta eylem yapma alışkanlığı vardı. Tek başına dergiyi zamanında çıkartmak, dağıtmak, büro içi toplantı organize etmek, gelen kadınların ihtiyaçlarına cevap vermek bile iki aylık periyoduna rağmen ancak kotarılabiliniyordu. Sonuçta amatör koşullarda, gönüllü çabayla çıkan, kendi yağıyla kavrulan bir dergi Roza. Yine de İstanbul Kitap Fuarı 99'a katıldık, orada kendimizi anlatma, tanıtma fırsatı oldu. Ardından Aralık 1998'de ikinci şenliğimizi yaptık.

Uzun süre sadece gönüllü dağıtımla yetinemeyeceğimiz açıktı ve bir dağıtım şirketine başvurmamız gerektiği halde ekonomik nedenlerle yapamadık.

Dağıtım sorunu

Dağıtım ilk dönemler çok sorun olmadı, kendiliğinden büroya gelen çok sayıda kadın dergileri alıp çevrelerine dağıtıyor, başka illere götürüyordu. Biz de çantalarımıza doldurup her yerde satıyorduk. Ayrıca farklı yerlerde yaşayan tanıdığımız kadınlara istek üzerine gönderiyorduk, abone yapıyorduk. Uzun bir dağıtım listemiz bile kısa zamanda oluşmuştu.

Gönüllü ve kendiliğinden oluşan dağıtım ağımız zaman içinde daralma gösterdi. Dergi içinde çalışanlar tek tek satmaktan, tanıdık ve dostlarına vermekten kısmı bir bıkkınlık yaşadı. İstanbul dışında dağıtım yapan bir çok kadın il değiştirdi ya da çeşitli nedenlerle iletişim koptu. Bizleri toplantı için çağırmalarına rağmen öncelikle maddi sıkıntılar ve bürodaki işlerin yoğunluğu nedeniyle gidemedik. Bu da sadece telefonlarla sınırlı kalan ve birbirini tanıyamayan kadınlarla kurduğumuz iletişimin zamanla kopukluk yaratmasını getirdi. Bazen de posta masraflarını karşılayamadığımız için dergileri zamanında gönderemedik.

Uzun süre sadece gönüllü dağıtımla yetinemeyeceğimiz açıktı ve bir dağıtım şirketine başvurmamız gerektiği halde ekonomik nedenlerle yapamadık. Kitapçılara vermekle yetindik. Bir çok kitapçıdan paranın dönüşü pek mümkün olmadı. Sadece Diyarbakır ve Batman'dan düzenli bir alış-veriş olabildi. Büyük oranda elden satışlar yaptık.

Önce muhalif dernek ya da partilerin gece/şenlik gibi etkinliklerinde kolayca stand açabiliyorduk. Bu avantajlı durum zaman içinde çok azaldı. Sadece bize karşı değil, genel olarak her kurum kendi standı

dışında kimseye açıtırmaz oldu. Zaten son yıllarda garip bir seçkincilik, içe kapanma, kendi dükkanını koruma mantığı gelişti. O renkli etkinliklerden pek eser kalmadı. Kürt politikası yapan partilerin bu tavrın dışında olduğunu belirtmekte fayda var. Onlarla mesafeli duruşumuza rağmen kolaylık tanıdılar. Ancak son yıllarda onların etkinliklerine de fazlasıyla yasaklama getirildi. Böylece dağtım alanlarımız giderek daraldı.

Mali meseleler her zaman problemdi, baskı, kağıt, film, telefon faturası, kira.... Ucuz matbaa bulmak, ücretsiz yapılacak bir iş için kilometrelerce yol arşınlamak...

Roza DGM'de

Bugüne dek dört sayımız toplatıldı ve hakımızda "bölücülük" yaptığımız gerekçesiyle dava açıldı. Roza'nın ilk kez DGM'lik oluşu 2. sayıda başlar ve toplam beş yazı hakkında dava açıldı. Ancak, "Leyla Qasım'ın anısına" adlı yazımızdan ceza aldık. İstanbul DGM (Devlet Güvenlik Mahkemesi) tarafından, Yazıişleri müdürümüz 14 ay hapis cezası ve sahibi de 666 milyon 666 bin para cezası aldı. Ancak dava yargıtay aşamasındayken ve diğer sayıların duruşması sürerken (3., 5. ve 14. sayılar) genel olarak yazıişleri müdürlerine getirilen ceza ertelemesinden biz de yararlandık ve tüm davalarımız üç yıl içinde aynı suçu işlememek kaydı ile ertelendi. Bizim için aynı risk devam ediyor. Bu da dağıtımı ciddi bir biçimde tehdit eden bir unsur.

İstanbul DGM'deki ilk duruşmada kadın gruplarına çağrı yapmış ve duruşmayı toplu izlemiştik.

Ve kadınlar vardır...

Bu süreç içinde sayısını hatırlamadığımız kadar -yüzlerce kadınla tanıştık, derginin tüm hazırlıklarında çeşitli düzeylerde katkıları oldu. Gerçekten de olağanüstü gönüllü destekleri olmasa bugüne gelemeyecektik. Çalıştığı yerden kırtasiye malzemesi, evinden çay, şeker getiren, abone bulan, tanıtım için uğraşan, yazı veren, çeviri yapan, yeni kitap, dergileri haber veren, dizgi, mizampaj için uğraşan o kadar çok kadın oldu ki. Tüm bunlar maddi-manevi Roza'nın çıkışına neden olan, onu vareden kadın emeğidir. Bunları yok sayan, derginin cidden kolektif bir çabayla çıktığını görmek istemeyenleri anlamak çok zor.

16 sayıda toplam yetmiş kadın yazdı. Bazılarının tek bazılarının ise birden fazla yazısı yer aldığı gibi bazılarının da ilk kez yazıları Roza'da çıktı. Kadınların duygu ile düşüncelerini yazı yoluyla paylaşmaları önemliydi ve ilk kez yazanlara genellikle öncelik verildi. Yazarların etnik kimliği farklı da olsa tümü kadındı. Sadece ilk sayıda konudan dolayı (Murad Endam, Oğluma Ermeni olduğumu söylemeyin o beni Türk sanıyor 1. sayı) ve biraz da o dönemdeki bileşenin etkisiyle bir erkek yazar yer aldı. Bazen okuyucu mektupları arasında erkeklerin fikirlerine yer verildi. Erkek yazarlara yer vermeyiş bir politik tutum olarak 6. sayıdan itibaren benimsendi.

Arşiv oluşturma çabası

Arşiv oluşturmaya, Kürt kadınlarıyla ilgili her tür dökümanı toplamaya özen göstermek hedeflerimizden biriydi.Bu belgelerin toplanmasındaki amaç, kendimiz dahil araştırma yapmak isteyenlere kaynak yaratmaktı.Aynı zamanda uzak-yakın tarihimizi de toparlayıp gelecek kuşaklara aktarmak da istiyorduk. (Varolan arşivin birer fotokopisini de Kadın Eserleri Kütüphanesine verdik.)

Küpürleri kesmek için uzun süre gazetesini aldığımız avukat bir arkadaşın arşiv için yardımlarına, bir kadın yazarımızın kitap bağışına değinmeden geçmeyelim.

Anadille yazma

Kendimizi anadilimizle ifade etmeyi ve derginin en azından yarısını Kürtçe çıkarmayı hedeflediğimiz halde bugüne dek bu başarılamadı, çünkü kadınların anadilinde yazması ciddi bir handikap. Kürtçe'yi iyi bilen kadınların büyük çoğunluğu okuryazar değil, okula gidip yazanlar ise ya unuttular ya da çok az bilir hale geldiler. Anadilimizle ilişkimiz böyle çelişkili bir durum arz ediyor. Kısmen de olsa eksikliği telafi etmek için "Merhaba" çıkış yazılarını iki dille yazmaya başladık 7. sayıdan itibaren. Gerçi her sayıda bir-iki Kürtçe yazı oldu.

Kürt feminizmi

Hızlı değişim yaşayan bir halkız son yıllarda. Neredeyse dünyanın her yanına dağıldık. Kürt kadınları 20-25 yılda, ama özellikle son on yılda hiç azımsanmayacak niteliksel değişimler yaşadı. Bu da Kürt feminizminin zeminini yarattığı gibi gelişimine de imkan tanıdı.

Başta "utangaç feminist" bir politika izledik. Bunda grupta yer alan kadınların tümünün kendini böyle tarif etmemesinin payı olsa da öncelikle Kürt kadın kimliğimizle ayrı politika yapışımızı çevremize kabul ettirme ve ürkütmeme kaygısı vardı. Ayrıca kendini böyle tarif etmeyen ve kadın hareketinin bir yerinde olmak isteyen kadınlara da açık olduğumuzu anlatmak istiyorduk.

Kürt cemaati içinde epeydir kadın meselesinden söz ediliyordu (Bağımsız Kürt Kadın Grubu'nun etkisi ve karma politik kurumlarda kadın sayısının artışı, serhıldanlarda yer alışları vb) ama feminizm çok da konuşulan bir konu değildi. Zaman içinde bağımsız kadın politikası yaptığımızı çevremize kısmen de olsa kabul ettirdikten sonra daha açık savunur hale geldik. Önce satır aralarında daha sonra konu başlığı halinde Kürt feminizmin savunucusu olduğumuzu ve kendimize özgü bir politika üretmeye çalıştığımızı ifade ettik. "Farklı ama eşit" diyen, ırk, ulus, sınıf farklarını hesaba katan ÖTEKİ feminizimden yana olduk. (15. sayı, Mart 1999, Kürt Feminizmi)

İlginçitir ilk tepkiler Türk kadınlarından geldi ve bir türlü feminizmi bize yakıştıramadıkları gibi kabul da etmediler. Gözümüzün içine baka baka "Kürt feministler yok" dediler. Bazı Kürt erkekleri ise feminizmi bizim için bir fantazi olarak görüp zamanın gelmediğini, Kürt kadınlarına göre olmadığı gibi fikirler ileri sürdüler. Ya da bir sürü olumsuzluğu çağrıştıracak anlamlar yüklediler.

Yürüyerek politika yapmak

Roza'da yürüyerek politika üreteceğimizi başından belirtik. Yani çerçevesi belirlenmiş, keskin hatlı hazır reçetelerimiz, sunulmuş özgür/kurtulmuş kadın portrelerimiz yok. Bize yakınlık kuran kadınlarla bilgi ve deneyim paylaşarak genişlemeyi hedefledik. Bilinç taşıyan değil, bilinç üreten bir politikadan yana olduk. Kadınların kurtuluşunun patriyarka karşıtı, bağımsız ayrı bir örgütlenmeden ve feminist bir politika ile mümkün olduğunu anlattık. Ancak bize özgü dili, ezilmişliğinin tahlilini, bildik feminist kavramların yeniden yorumlanması, ÖTEKİ feminizm içindeki yerimiz ve bunun üzerinden kurtuluş

ve stratejimizi oluşturmamız doğal olarak kısa sürede oluşacak bir şey değildi.

Ve tüm bunları ancak yaşayarak, gözlemleyerek, araştırarak ve kişisel tecrübelerimizi hesaba katarak zaman içinde keşfetmemizin mümkün olacağını söyledik. Çünkü, Kürt siyasal hareketlerinin hem ağırlığının olduğu bir dönemde, hem de bizlerin aynı siyasal kültürden gelmiş olması sebebiyle içinden cinsiyetçi öğeleri ayıklayıp açığa çıkarmamız öyle kolay değil. Üstelik şiddetli baskı koşulları ve savaş hali de bizi ciddi bir biçimde etkiledi. Ayrıca, feminizme ve diğer dünya kadın hareketine ilişkin öğrenme kaynaklarımız Türkçe ile.

Hepsini aynı kefeye koymamakla birlikte, tüm bunlarla aramıza mesafe koyduğumuz halde ancak zaman içinde eleştirel bir tarzda kendi özgünlüğümüzü yakalayabiliriz. Yani ne olmadığımız çok daha açıkken ne olacağımız/olmak istediğimiz üzerinde en çok durduğumuz konu. İşte kendimize özgü feminist politikayı bu nedenlerle yürüyerek öğreniyoruz. Bildiğimiz ve öğrendiğimiz her şeyi sorgulayarak yürüyoruz. Ezilen bir halkın içindeki kadınlar olarak ezene özenmeden tutun da, azınlık psikolojisiyle uğraşmak, kendimize güvenmek, kendimiz için çalışmak, önemsemek...

En incesinden kalınına doğru ezilmenin tüm boyutlarıyla uğraşmak sanıldığı kadar kolay değil, ama on yılı aşkın ayrı örgütlenme tecrübemizin öğrettiği çok şeyden biri de tüm bunlarla boğuşarak yeni şeyleri keşfetmenin çok haz veren bir süreç olduğu. Beşinci sayıdan başlayarak siyah feminizm, öteki feminizm üzerine çeviri yazılar yayınladık ve bu konuyu tartışmaya açtık.

Gerçekte Türk feminist hareketi Avrupa ya da ABD'nin beyaz kadın hareketinin yapıtlarını çevirmiş ve öteki feminizmi es geçmişti. Irk ve cins ayrımcılığı meselesi ve kadınların bunları nasıl iç içe yaşadığı üzerine ciddi biçimde kafa yorduk. Tanıklıklardan, yorumlara, çeviriye dek çeşitli yazılara yer verdik. Bu konuda gönüllü olarak çeviri yapan kadınlara gerçekten çok şey borçluyuz.

Kürt kadınlarıyla ilgili araştırma yapan Avrupalı ya da ABD'li kadınların da oldukça ilgisine mazhar olduk. Önceleri her görüşme yapmak isteyen kadınla veya erkekle konuştuk, zamanla bizi kafesteki maymun misali inceleme araştırma nesnesi olarak gördüklerini ve tasarladıkları imaj üzerinden görmek istedikleriyle yetindiklerini, bizim ne anlattığımızla çok ilgili olmadıklarını gördük. 1997 Haziran'ında Berlin'de Hür Üniversite'nin hazırladığı Kürt Kadın Konferansına davet edildiğimizde hayatlarımız üzerinden nasıl da ilginç tezler ürettiklerini gördük. Avrupa merkezli beyaz kadın yaklaşımın tipik örnekleriydi.

Politik kusurlarımız

Kürt coğrafyasına gidişler büyük çoğunlukla korucu ya da gözaltı tecavüzleri nedeniyle başlayan davaları izlemek üzere oldu. Savaşın yarattığı koşullarda kadınların yaşadıkları bu cinsel şiddetin bir kısmı ancak mahkemelere yansıyabildi ve bunları yerinde takip etmek çok önemliydi. Batman ve Diyarbakır'daki davaları düzenli izlemeye özen gösterdik. Ancak duygusal yükü ağır olan bu davalarda bu şiddete maruz kalan kadınlarla konuşmak gerçekten de çok zordu. Kendi adıma şunu söyleyebilirim; bu davaları izlediğimde bir süre sonra bu konuda yazamaz hale geldiğimi farkettim. Diğer arkadaşların İstanbul'da çalıştıkları işleri vardı, sadece ben serbestim. Üzerinde çok düşünme-

den ya da konuşmasının yarar getireceğini düşünerek Remziye Dinç'in dördüncü sayıda fotoğrafını kapak konusu yapmamız sonradan farkettiğimiz üzere ciddi bir politik kusurdu. Fotoğrafı onun ve ailesinin rızasını alarak çektik ve bir çok yere dağıttık. Aynı zamanda başka kadın dergilerinde de çıktı. Ama o kadınların hayatları sürüyor ve her an o yaşadıklarını hatırlamak zorunda değiller. Basılı oluşu bunu yaşamış kadınlar açısından sonradan ciddi problemler yaratabiliyor. O zaman düşünmemiştik ve mahkemeye konu olan böyle bir durumun mümkün mertebe her yerde yazılmasının fayda sağlayacağını ve buna maruz kalan diğer kadınların yaşadıklarını açığa çıkarmasını kolaylaştıracağını ve üstelik ona destek dayanışma olacağını varsaymıştık.

Oysa zamanla öğreniliyor bir çok şey gibi. Daha sonra buna maruz kalanların değil bizzat faillerinin fotağraf ve isimleriyle yer almasının, erkekleri teşhir etmenin kadın politikası açısından daha anlamlı olacağını düşündük. Bir daha kadınların fotoğraflarını yayınlamadık. Artık bunun doğru olmadığını kadına ve genel olarak kadın politikasına fayda sağlamadığını düşünüyoruz. Çok titizlik isteyen hassas bir konu.

Irkçılık ve her türlü ayrımcılık karşıtı politika izlediğimiz halde zaman zaman dikkatsizliğimizden ya da yeteri kadar sorgulamadığımızdan bazı ifade yanlışlarına düşebiliyoruz. Kendimizden başlamak ya da bu konun ne kadar derinlere kök saldığını ve sürekli bir sorgulamayı, araştırmayı gerektirdiğini gördük.

Irkçılık ve her türlü ayrımcılık karşıtı politika izlediğimiz halde zaman zaman dikkatsizliğimizden ya da yeteri kadar sorgulamadığımızdan bazı ifade yanlışlarına düşebiliyoruz. Kendimizden başlamak ya da bu konun ne kadar derinlere kök saldığını ve sürekli bir sorgulamayı, araştırmayı gerektirdiğini gördük.

Az da olsa bu konuda kitaplar çevrildi, yazıldı (Örneğin, Çoğunluk Aydınlarında Irkçılık-Yelda Belge Yayınları). Belli ki çok az insanın ilgisini çekiyor. Bu 8 Mart'ta da gördük ki Türk kadın hareketi ırkçılık meselesine ne kadar ilgisiz!

Çoğu kez gündemimizin ağırlığı altında yorgun düştüğümüzü farkediyoruz. Hep söylenmemiş ya da yeteri kadar ifade edilmemiş, yarım kalmış çok sözümüz olduğunu gördük her yeni sayı çıktığında. Gerçekte çok bakir, az dokunulmuş bir alanda politika yaptığımızı biliyoruz. Politikamızın esasını oluşturan üç noktada yeterli tahliler yapmadığımızı ya da eksik ve güncel politika üzerinden yaptığımızı biliyoruz:

1. Kürt muhalefeti içinde çözümü pek mümkün görünmediğinden, ayrı ve onların da gündemine sokacak şekilde kendi meselemizi ortaya koymadıkça bir yere varamayacağımızı her birimiz neredeyse kendi kişisel tecrübemizle gördük. Fakat teorik olarak ciddi bir hesaplaşma, taşları yerili yerine oturtan derli toplu bir değerlendirme henüz yapmadık. Ancak kendimize ait dili bularak, olayları değerlendirme tarzımızla farklılığımızı ortaya koymaya ça-

lış-
tık. Bazı erkek araştırmacıları eleştirerek dolaylı bir yol seçtik.

Bir yandan Kürtler olarak sürekli sıcak bir gündem içinde oluşumuz, neredeyse bizi savaşa endeksli bir kadın politikası izlemeye zorladı. Yine de savaşta kadının durumunu yeterince işlemediğimiz için eleştirildik. Özel alan politikası yapmamızı güçleştirdiği gibi, göç, yoksulluk, işsizlik, cinsel şiddet dergi sayfalarının önemli bir çoğunluğunu işgal etti.

2. Devletin cinsiyetçi ve ırkçı politikasını güncel olaylar üzerinden sistematik olarak işledik. Resmi ideolojinin dışında ve karşısında durduk. Ancak Kemalizm ve devlet feminizminin Kürt kadınlar için ne anlama geldiği kapsamlı bir tahlil konusu olamadı. Devletin Kürt kadınlarına yönelik baskıları üzerinde durduk daha çok.

3. Türk feminist ve sosyalist kadın hareketinin şoven politikasını yine güncel olaylar ve birlikte iş yapma pratikleri üzerinden eleştirdiysek de bütünlüklü tahlili olmadı.

Gerçi Roza, teorik bir inceleme araştırma dergisi olarak çıkmadı. Güncelden hareketle kendini ifade ve sorunlarını dillendirme, çözüm üretme, iletişim kurma ve benzeri daha acil dayatan meseler üzerinden çıktı. Kendi içinden zamanla başka şeyler çıkarabilir, yeni ihtiyaçlara göre şekillenebilir.

Farklı paylaşım alanları

Konumumuz gereği benzerlik yaşadığımız (farklılıklarımızı atlamadan) bu topraklarda yaşayan ÖTEKİ kadınları görmemezlikten gelemezdik. Onların basınını yakından takip etmek, etkinliklerine katılmaya çalışmak, diyalog kurmak, tecrübe paylaşmak, yaşadıklarını yansıtmak için çaba gösterdik. Ancak tüm farklı etnik, dini gruplarda yer alan kadınlara yeteri kadar yer verebildiğimiz söylenemez.

Kısaca ihtiyaçlarımız ve ülkenin genel gündemi bir arada yürüdü. Dört yılda düşekalka buraya kadar geldik. Farkındayız ki hiç bir yayın organının işlemediği çok sayıda konuya el attık, kapı araladık. Dolayısıyla, günahımız ve sevabımızla kendi tarihimize, geleceğimize, bedenimize ve kimliğimize sahip çıkışın bir ifadesi olmaya çaba gösterdik.

İlk günden bu yana çorbada tuzu olan herkese sonsuz teşekkürler...

* Hayatımda en zorlandığım yazılardan biri oldu. Hep bir şeyleri eksik bıraktığım, yeteri kadar ifade edemediğim kaygısını yaşadım. Geçmişe dönük yazmak ciddi bir duygusal yorgunluk yaratıyor.

** Pazartesi Dergisinin çıkmadan önceki toplantılarına katılıyordum ve orada Kürt kadınları için özerk bir sayfa ayrılmasını teklif ettiğimde reddedildi.

*** Kürt politik çevreleri daha sonra bu alana da el atarak bağımsız kadınlara bırakmak istemedi. Şimdi dört adet dergimiz var, bu da yeni imkanlar demektir bir yanıyla.

**** 8 Mart mitinginin hazırlık çalışmaları sırasında üst başlıklardan birinin ırkçılık karşıtı olması kabul edildi ve diğerleri gibi bir atölye çalışmasıyla metninin hazırlanması kararlaştırıldı. Ancak o atölye çalışmasına bir grup hariç kimse ilgi göstermedi ve sonuç olarak metinde yer alacak yazının hazırlanması bize kaldı.

www.arsivakurdi.org

Kim ne dedi? Kim ne dedi? Kim ne dedi?

Roza dördüncü yılını bitirip beşinci yılına basarken yazar ve abonelerimizden görüş alıp bu süreci birlikte değerlendirmek istedik. Bugüne dek çıkan 16 sayıda kimi bir kez yazmış, kimi birden fazla, kimi başından beri nasıl çıktığını yakından takip etmişti. Dolayısıyla farklı yaklaşımları almak yeni yayın dönemimiz için de faydalı olacaktır. Bazılarına da ulaşamadık, bizi bağışlasınlar.

Emeği olan herkese sonsuz teşekkürler..

Sevgili Roza,

Bir dönem seninle birlikte çalıştım ve bir kaç amatör yazıyla var oluşuna katkı koyanlardanım. Bu benim için önemli. Şimdilerde senden uzağım. Ara sıra haberlerini alıyorum. Haberler iyiyse seviniyorum. Seni bu günlere kadar yaşatma konusunda yardımı olan her kadına teşekkür ediyorum. Senden öğrendiklerim oldu. Bunları uzak kaldığım zamanlarda daha iyi gördüm. Süreci birlikte paylaştığım başka kadınları, ortak yanlarımızı, ortak olmadığımız yanlarımızı ve daha başka şeyleri.

Benim için bu kadar uzun süreli ayrı kalışımızın birkaç somut sebebi var.Belki bunu bu güne kadar çok iyi konuşmadık. Anne olmak, çalışan bir kadın olmak, yılların zorluklarıyla yıpranmış, hoşgörüsü daralmış ben ve benim gibi diğer arkadaşlar.

Sen zor bir sevgilisin. Sana sadece ara sıra yazı yazmak yetmiyordu. Seni yaratan her sürece emek vermek, toplantılara katılmak, uykusuz geceleri yaşamak her konuda ortaklaşamadığın arkadaşlarla hep bir uyum noktası aramak, seni alanlara taşımak, sana ekonomik destek olmak vs vs... Tüm bu zorlukları iki çocuk annesi olarak, çalışan bir kadın olarak, eşimizle paylaşarak sürdürmek zordu. En azından ben bu kadar güçlü değildim. Bu zorlukları daha çok kadın paylaşsaydı eğer yükümüz hafiflerdi. Belki o zaman kendime yer bulabilirdim. Ancak biliyorsun bu konuda da hep bir eksiğimiz oldu. Çoğalamadık.

Hani hatırlar mısın 10. sayıda sana bir yazı yazmıştım? "Kahraman Zeynep şimdi de kurban" başlığıyla. Diğer yazdıklarımdan değil de bu yazıdan dolayı sonraları biraz incindim. Bu incinmeyle belki bir gerçeği daha iyi gördüm. Biz özgürlük mücadelesi veren kadınlar biraz duygusal davranıyoruz. Her zaman her koşulda kadınların masum olduğunu düşünüyoruz. Oysa bir genel doğruyu savunurken çok özgün, çok özel başka şeyleri geçiyoruz. O günlerde Kumkapı cinayet zanlısı Zeynep'i

tüm kadın çevreleri sahiplendi. Çünkü suç, kadınların Kumkapı'da eğlenemeyecekleri, içki içemeyecekleri, eğer erkek alanına gireceklerse olabilecek her olumsuzluğu hak ettikleri yazılıyordu boyalı basında. Bizler de bunun aksini düşünerek normal olarak bu kadını yalnız bırakmamak üzere, kimlerimiz ona avukat da tutarak ya da dergilerimize konuk ederek, yorum yaparak Zeynep'in arkasında olduk. Oysa Zeynep bence hepimizi kullandı.Bizi diğerlerinden ayırmadan, "reklamın kötüsü, iyisi olmaz" diyerek gündemde olmak uğruna kullandı. Bu yolda düşmanlarıyla flört etti.

İşte senden ayrı kaldığım süre içinde bazen bunları düşündüm. Hayat siyah ve beyaz değil. Hep kadınlar haklı hep erkekler sorumlu değil olumsuzluklardan. Siyah ile beyaz arasında olabilecek ne kadar tonda renk varsa, hayatta da bu kadar ayrıntıda saklı, kadınların da hataları var.

Şimdilik diyeceklerim bu kadar. Sana yayın hayatında başarılar diliyorum.

Sevgiler.

GÜLAY Tatlıdil

Beldan Sezen'nın kutlama mesajı

Cinsiyet ayrımcılığı olmayaydı, lo 8 Mart da olmayaydı. Irkçılık, cinsiyetçilik, savaş olmayaydı, dört yıl önce 8 Mart'ta ROZA da ortaya çıkmayaydı. Olabildi; birilerine Kürt oldukları için, kadın oldukları için ayrımcılık uygulana geldi ve ROZA da uzun sancılı bir dönemin sonunda yayınına başladı. Nadide, farklı, akıllı, cesur, varken yoksayılan, başkalarını unutmayan...

Daha çıkarken Rosa Luksemburg'un benzeri bir kadere mi hazırlamıştı kendini? Giderek sonradan kendimi ait hissettiğim, yokluğunda huzursuzlandığım dergimizin Rosa gibi unutulmazlardan olması dileğiyle...

YELDA

Sala we ya pêncan piroz be!

Roza, okurken farklılığımı, en az farkettiğim dergi. Bu yüzden Roza'yı seviyorum. Yeni yaşında tashihlerin olmaması dileğiyle...

Topal NAZMİYE

Penç saliya Roza'yê pîroz dikim, ji bo domkirina wê serkeftinê dixwazim.

A.SAMET Güçlü

Salan çaran piroz be.

Roza' yla tanışmam üç yıl öncesine dayanıyor. Sayfalarını çevirmeye başladığınızda büyük bir özveriyle hazırlandığını hemen duyumsadığınız bu küçük ve esmer dergi okuduğum her sayısında bana kadının, dilin, yazının gücünü bir kez daha gösterdi.

Kürtçeyle Türkçenin kardeş kardeş yer aldığı sayfalar asla bağırmadan, asla kaş çatmadan da kararlılığının korunabileceği; suçlayıcı değil kanıtlayıcı olmak gerektiğini; kadın dayanışmasının amansız güzelliğini sererdi önüme. Açık yaralarımızla ayakta durmaya çalışırken her birimiz, Roza' nın tuttuğu aynada yüzleşebilirdik kendimizle. Üstünde çirkin lekeler olmayan bu ayna geleceğe yürüdüğümüz kanlı çamurlu yolun sonunda, ulaşacağımız berraklığın simgesi gibi gelirdi bana. Halkımız ayna kırmanın uğursuzluk getirdiğine inanır. Roza dostları ve emekçileri, kendi adıma ben elimden ne gelebilirse esirgemeyeceğim bu aynayı sağlam tutmak için.

Daha kaç beş yılın geçmesi gerekiyor, bilemem. Ama biz süresiz derin almalıyız soluğumuzu kollektif emeğin güzelliği ve bilinci içinde.

Roza' yı yeni yaşında sevgiyle selamlıyorum.

SEVAL Esaslı

Yıl 2000, aylardan Mart. Ve Roza beş yaşında. Kadınlar için mart ayının anlam ve önemi daha farklı. 8 Mart bir mücadele günü... Kuşkusuz Roza da kadınların mücadelesinin bir ürünü. Roza her türlü sömürü, cins ayrımcı, milliyetçi, ırkçı politikalar karşısında ezilen kadınların kendilerini şu veya bu düzeyde ifade ettiği bir yayın oldu.

Maddi zorluklar içinde direnerek beş yaşına basmayı başardı. Bu direnç yine Roza'yı var eden, ona öncülük yapan kadınların oldu. Roza yeni beş yaşlar için yine direnecektir.

Kadınların özgürleşmesi yolunda daha çok Rozalar olmalı, Rozalar daha çok güçlenmelidir.

HATİCE Akdoğan

Roza dergisi ile ilk kez Kürt Feminizminden bahsedilmeye başlandı. Bence bu çok önemli. Kürt Kadınlarının ezilme durumları farklı. Bu doğrudan doğruya bizi baskı altına alan maddi gerçekliğin farklı olduğu anlamına geliyor. Dolayısıyla politik öncelikler Türk ve Kürt feminizmi açısından farklılaşabilir. Roza bu tür tartışmaların gündeme getirilmesine hizmet eden önemli bir platform. Fakat biz birbirimizi dinlemeye,

dikkate almaya pek alışık değiliz. Kendi referans çerçevimizin dışına çıkan düşünceleri ya görmüyoruz ya da düşman ilan ediveriyoruz. Kadınların kurtuluşunu hedefleyen politik bir hareket için bu içler acısı bir durum. Ama politika kimilerimiz açısından çok karşı çıktıkları kavramla bir " kimlik" meselesi. Artık "ezilen kadınlar" çok da umurumuzda değil.

Önümüzdeki dönemde Roza'nın ve onun gibi dergilerin ortaya attığı düşüncelerin daha fazla önem kazanması dileğiyle...

NECLA Akgökçe

Roza ve onun gibi dergiler, Kürt Kadınlarının başarma arzusunun bir göstergesi. Roza'nın yayın hayatını beşinci yılda devam ettirmesi bir başarıdır, devamını dileriz.

MEHMET Parlak

Kürt kadınlarının böyle bir dergi çıkartmalarını anlamlı buluyorum. Bir Kürt kadın dergisini beş yıl yaşatmayı başaran kadınların başaramayacağı hiçbir şey olmaması lazım.

Bu vesileyle Roza'nın dördüncü yılını kutluyorum.

MUHSİN Kızılkaya

İlk olarak, öncesiz olarak, kadın olarak, Kürt olmak, dergicilik yapmak, bu uğraşın beşinci yılına ulaşmak kutlanmayı hakeden bir durum, kutluyorum. Derginin okur katında kantara çıkması, olumlu bir tutum, ümit ederim süreklileşir. Kadın dergi ve gruplarının ayrı durmalarını, hoş görmek mümkün değil. Herkes en haklısının kendisi olduğuna inansa bile böyle bir lüksü kaldırmaya kimsenin gücü yok, hakkı da.

Kürt kadın dergilerinin, Kürt olmayan kesimlere gösterdiği hoşgörü ve yakınlığı Kürtler için dilemek ve istemek en doğal hakkımız olmalı.

İş-birliğinin, uyum ve paylaşımın en iyiyi yaratacağını düşünüyorum. Okunan, gündem olan, gündem yaratan, etkileyen, sarsan dergiler yerine vasat ya da vasatın altında dergilerle niçin yetinelim ki?

Kendimiz, kendi kadınlarımız için değil Kürtler ve Kürt Kadınları için bir dergi amaç edinilmeli.

Eleştiri ve önerilerim salt Roza'yla sınırlı değil, bu işi kendine dert etmiş tüm kesimleredir.

Saygılarımla...

NEVİN G. Reşan

Roza bir Kürt kadın dergisi olarak dört yaşını doldurdu. Ben de bu dergiye gerçeklikten esinlenen kadın öyküleri yazdım. Ne zamandı hatırlamıyorum, İstiklal Caddesi'de Fatma Kayhan'a rastlamıştım ve o da dergi için benden yazı istemişti. Ben de her zamanki gibi teorik şeyler yerine kadın öyküleri yazacağımı söylemiştim. Yazdım da. Şimdi İstiklal Caddesi öyle uzak ki bana, sanki bir filmde seyretmi-

şim ya da düşümde görmüşüm gibi. Arada kocaman bir okyanus ve bir kıta var. Ama Roza ile aramda bir uzaklık yok biliyorum.

Ağustos-Eylül 1999 sayılı Roza'da Fatma'nın yazdıklarını okuyunca onun çektiği yalnızlığın aynısını ben de hissettim.

Şimdi önümüzde duran kocaman sorunlara karşı yeniden bir araya gelip Roza'yla devam etmek bir dostla beraber yürümek gibi. Çok yaşa Roza.

CEMİLE Çakır

ROZA hakkında duygu ve düşüncelerimi öğrenmek istiyorsunuz! Oldu, memnuniyetle. Roza bir dergi değil, hayır, hayır Roza bir hayat. Canı var, ruhu var. Kalbi geniş. Vücudu binbir kadının vucudu, renkleri sarı, kırmızı, yeşil-mavi. Şarkıları, oyunları özgürlüğün şarkısı, oyunu, çünkü bağımsız, serbest olmak isteyen kadınların boğazından çıkıyor. Hareketler hiç bir baskı kabul etmeyen hareketler. Düşünceleri geniş, dinlemeye değer.

İlk tanıştığımda gözümün önünde uyuya kaldı! Vaybe, bu bana! İlgimi çekti, Roza'nın insanlık hali varmış. Bir daha görüşmeye, tanışmaya gittim. Kısa bir sonbahar boyunca çaylar ile, oyunlar, şarkılar, şiirler ile, saatlerce bilgisayarın önünde çalışıp, mahaleyi gezip gezip, toplantılarda, ocak başında, tavla oynayarak konuşa, tartışa, acılarımızı, hayallerimizi paylaşarak, sevgi ile saygı ile tanıştık.

Korku içinde, baskı altında yaşamak ölümdür. Kendin olmak, bir topluluğun acı veren yalanları, korkuları atmak, sevmekten, özgürlükten korkmamak, barışın sesi. Vazgeçemem, çünkü kendimden vazgeçemem.

Ve evet, yeniden öğrendim feminizm yaşıyor.

BELDAN Sezen

Seni seviyorum ROZA. 1995 yılında daha genç ve enerji dolu olduğum dönemlerde, kadın çevresinden tanıdığım Fatma'dan öğrenmiştim Kürt Kadın Dergisi ile ilgili çalışmalar olduğunu. Neredeyse on yıldır konuşulan bir projeymiş. Yani sancısı yıllarca süren bir doğum gibi.

Dergi toplantılarına çok fazla katılmadım ama anlıyorum ki çok uzun ve zor süreçlerden geçilmişti. Bu heyecan ve mutluluğa küçük de olsa katılabildiğim anlar var benim de. Özellikle ilk sayı için sabahlara kadar hep birlikte çalıştığımız geceler, açlığımızı bastırdığımız sandviçler, sıcak bir bardak çay hayaliyle geçen soğuk geceler, şimdi görüyorum ki kendi adıma yaşanan bütün zorluklara değmiş. Ve işte tam dört yıl olmuş, ROZA büyümüş. Yaşanan bir çok olumsuzluk var biliyorum, ama güzel olan bir çok engele ve zorluğa rağmen ROZA'nın büyüyerek yaşamına devam etmesi...

Emekleriyle ROZA'yı büyüterek yaşatmaya çalışan bütün kadınları kutluyor ve

öpüyorum.

Sevgiyle...

AYTEN

Roza, feminist Kürt kadının sesi olmaya çalıştı. Bir taraftan kimlik kavgası yaparken, diğer taraftan kadın kimliği için savaştı. İki kavganın sesi olmak oldukça zor olduğunda zaman zaman durakladı...Gidenler, gelenler oldu. Böyle bir doğal süreci yaşayan Roza Kürt kadının mücadelesinde önemli bir yeri olduğunu düşünüyorum. Bu yüzden, "kimliksiz" bir kadın olarak yolunuza devam diyorum.

HACER Yıldırım

Sevgili Roza'cılar,

Dört yıl ne kadar da çabuk geçmiş. Tevekkeli değil, ben yaşlandığımı hissederken birilerinin de hiç olmazsa büyüdüğünü düşünmem gerekliymiş.

Zor şeylere giriştiniz. Hem kadın, hem de Kürt olmak işleri iyice zorlaştırıyordur. Kendi hesabıma onurlu bir mücadelenin içinde olduğumu her zaman ifade etmişimdir; bir Kürt olarak elbette. Demek ki sizinki iki defa daha fazla onurlu bir mücadele oluyor.

Daha nice dört yıllar görün. Ömrümüz yettiğince biz de sizi izleyelim.

Başarılar diliyor, saygılarımı sunuyorum.

UMİT Fırat

Roza, büyük bir keyfle okuduğum bir dergi. Özellikle gündelik hayatta birbiriyle her an ilişki içinde bulunan çeşitli toplulukların sorunlarını kadınca bakış açısından değerlendirip bize iletmekte. Benim için özellikle önemli. Ülkemizde egemen olan grubun da; başka etnik gruplara mensup insanlara karşı gündelik yaşamdaki ayrımcı, hatta ırkçı davranışlar ve söylemler, yönetim mekanizmasındaki ayrımcı ve ırkçı söylem ve sorunlara değinmesini bu grubu dikkatli ve duyarlı olmaya çağırmasını, bu toplumun kendini sorgulaması ve yenilemesi açısından çok önemli buluyorum.

Roza Dergisi'nin bir hayli ekonomik, siyasi zorluklara rağmen çıktığının farkındayız hepimiz. Eminim ki bütün bu sorunlar olmasaydı, hem görsel hem içerik olarak çok daha iyi ve iç açıcı olurdu.

İçerik olarak da diyorum, çünkü bir çok etnik grubun maruz kaldığı, Roza'nın da eleştirdiği, sorguladığı ve üzerine gittiği bir takım insanlık dışı davranışı hiç birimiz hakketmiyoruz.

Irkçılığın, ayrımcılığın ve başka insanlık dışı davranışların son bulduğu, başka sorunları tartışılması dileğiyle yayın hayatında başarılar.

ELİF

Egemen sömürü sisteminin varlığını devam ettirebilmesi için sınıf ayrılığı olmak zorunda, sömüren ve sömü-

www.arsivakurdi.org

rü-

len şeklinde. Bu sistem toplumun tüm kurumlarında hakim. Toplumun en küçük kurumu olan ailede bu sistem oturmuş durumda. Devlet yönetimi bu sistemin, aile yönetimi de özel mülkiyetin koruyucusu. Bunları ayakta tutan işçiler, köylüler ve emek verenlerdir. Aileyi de kadının görünmeyen, sözü edilmeyen emeği ayakta tutar. Sömürülen sınıf hak aradığında şiddetle bastırılır.

Kadın da kimliğini, emeğini sorguladığında baskıyla karşılaşır. Sömürülen sınıf ve kadın haklarını aradığı zaman sistem çatırdayacaktır. Toplumun yapısını kadın oluşturur. Çocukları yetiştiren kadındır. Uluslar arasında da bu sistem yürümektedir. Bir ulus bir çok ulus üzerinde hakimiyetini sürdürmek için çok yönlü bir baskı uygular. Ulusal kimlikler tanınmadığı zaman tek bir ulusun egemenliği kabul edilir.

Roza, ulusal kimlikleri kabul edilmeyen halkların sesi, o halkların kadınlarının sesi. Bu kadınlar egemen ulusların baskısı, ailede kocanın baskısı, işyerinde patronun baskısı altındadır. Kürt kadını da gerek ulusal gerek cinsel kimliğiyle inkar edilendir.

Geçmişten günümüze Kürt kadını nasıl yaşadı ve nasıl yaşamalı bunu Roza'da işleyeceğiz. Roza'yı beslemek için kadın kendini geliştirecek, değiştirecektir. Sistemin değişmesi için toplumun değişmesi, toplumun değişmesi için de kadının değişmesi ve gelişmesi gerekir.

Bir Kürt kadını olarak, Roza'da benim gibi kadınların meselesi işlendiği için ilgimi çekti.

HATİCE

Yaklaşık iki yıl önce bir okur olarak tanıştım Roza'yla. Kısa bir zaman zarfında hayatımın bir parçası olmasını ezilen ulusun kadını olmanın sonucu olarak hayatımızın, bugünün bir parçası haline gelen sorunları, sıkıntıları, gelecekle ilgili ortak hayallerimizi, umutlarımızı paylaşma ihtiyaç ve isteğiyle açıklayabilirim sanırım. Kısaca gerek varedenleri, Roza'ya emek verenleri gerekse okur kitlesiyle aynı dili konuşuyor olmanın incecik sevinci bizi birarada tutuyor galiba.

Güzel bir tesadüf neticesinde Roza'ya emek verme şansı yakalayınca açılan bu kapı karşısında bir okur olmanın yanısıra bu güzel çalışmanın bir parçası olmanın heycan ve sevinciyle ürperdim ve paylaşmak istediklerimin çokluğu karşısında bir kez daha hayrete düştüm.

Paylaşarak azalacak kederimizin ve çoğalacak mutluluk ve umudumuzun kalemi olduğun için teşekkürler Roza. Daha nice yıllarda, umut dolu yarınlarla birlikte özgürleşmek adına merhaba!

EVRA

Merhaba Roza!

Seninle ilk defa 99' kışında Kadıköy'de amaçsızca dolaştığım günlerden birinde bir dergi tezgahında tanıştım. Kısa bir şaşkınlık döneminden sonra

hızla sayfalarını karıştırdım. Şaşkınlığım yerini bu kez çoşkuya bırakmıştı. Çünkü beni, bizi bu kadar iyi anlatan sorunlarımızı bu kadar iyi dile getiren bir dergiyle ilk defa karşılaşmıştım. Hem etnik kimliğim ve hem cinsiyetimden gelen ezilmişliğim birlikte dile getirilmişti sende. Fiilen tanışmam ise 99 Kasım'a denk geliyordu ve ilk yazım ne mutluki böylesine anlamlı bir sayıda yer alıyor. Dergiyi ilk okuduğumda hissetiğim samimiyet dergi emekçileriyle tanışmamın ve birlikte çalışmaya başlamamın ardında ilk izlenimlerimde yanılmadığımı gösterdi bana. Yaşantımda yeni bir soluk oldun. Yüreğim onurlu savaşına emek vermenin huzuru ve coşkusuyla dolu. Seninle uzun yıllar ve özgürleşerek birlikte olmak umuduyla.

AYŞEGÜL

Roza, önce çok güzel bir hayaldi, yıllar sonra ilk sayıyı ele aldığımda "hepsi bu"ymuş demekten kendimi alamadım. Gerçi bana sorarsanız halen gerçekmiş gibi yaşamıyorum. Başka bir şey olması gerekiyormuş, bu değilmiş gibi. Her sayının hazırlık sürecinde yüzümde ergenlik dönemini aratmayan bol sivilce, uykusuz geceler, bir türlü beğenemediğim ve sonunda bitmesi gereken yazılar, hep bir eksiklik, boşluk, yetersizlik duygusu, bazen yük, bazen sanki ondan başka değerli hiç bir şey yokmuş gibi hissetmek...Matbaadan alınca da tüm sıkıntıları unutmak, sanki hiç yaşanmamış gibi olmak yeni bir sayıya kadar ne garip bir duygudur.

Mesleğimin ve yıllardır siyasal çalışmalarda yer alışımın Roza sürecinde avantajları oldu. Bunlarla birlikte çok şey öğrendim. Kadınlığın ne kadar derin bir mesele olduğunu, aynı zamanda her an gerçekleşen yeni keşiflerle nasıl zenginleştiğimi, bazen yeni yetenek ve becerilerimi farkettiğimi gördüm.

Beni etkileyen anlamlı bir anımı paylaşmak istiyorum. Ekim 1997'de Adana'da gözaltında işkence gören bir Kürt kadınının işkenceciler hakkında açtığı davayı izlemek üzere haber verdiklerinde, zor bela borçlandığım parayla yola çıktım. Daha önce tanımadığım davacı Songül'ün direncinden, sıcak ev sahipliğinden çok etkilendim. Parasızlığımızdan haberli olduklarından dönüş biletimizi de aldılar. Bu ve benzeri durumda Kürtler arasındaki dayanışma her şeye rağmen birbirimize karşı olumsuzluklarımızı unutturuyor.

Hele 13. sayı, kucakta bilgisayarla üç ayrı ev arasında dolaşarak çıktı. Yazarlarımızdan Yelda, Hacer ve Nahide'nin son derece dostane yakınlıkları ile evlerini açmaları sayesinde der-

Avaiya mala destê jinan e.

g i çıkabildi. Çünkü, o sayıyı Köln'de olacak Kürt kadın konferansına onların sayesinde zamanında yetiştirebilmiştik. Gerçekte her sayının ayrı bir çıkış öyküsü var.

Roza, çoğu kez hayatımın merkezinde yer aldı, tüm işlerimi ona endekslediğimi ve benim için vazgeçilmez hale geldiğini bunun da dezavantajları olduğunu biliyorum. Ama bunları yaparken hayatın diğer yönlerini ıskaladığımı düşünmedim. Dört yılın bitiminde Roza'nın bir süredir sesizce ama giderek daha yüksek sesle benden çıktığının farkındayım. Bu da ona sahip çıkan Kürt kadınlarının kendiliğinden ve samimi çabalarıyla oluşuyor.

Bütün bu zaman içinde beni çok üzen şeyler de olmadı değil, o kadar güzel ve romantik değildi her şey. En çok canımı sıkan benimle kişisel anlaşmazlık yaşayanların bunu Roza'ya yansıtmaları oldu. Böyle durumlarda Roza arada harcandı. Özellikle bazı Kürt kadın çevrelerin, fikirsel düzeyde bir tartışma açmaktan ziyade beni yıpratarak Roza'yı engelleme çabaları oldu. Son iki yıldır bu tarz davranışlar özellikle çok daha acı veren bir tarzda gelişti. Bunların hiç-

Bavê bê qîz, çiyayê bê av e.

biri yazı ile ifade edilecek gibi olmadığından cevap da veremedim ve sadece bildiğim yoldan gücüm oranında yürümeyi seçtim. Pireye kızıp yorganı yakacak halim de yok bu saaten sonra.

Giderek zamanın akıp gittiğini ve Roza'nın dışında da yapmak istediklerimin olduğunu farkediyorum, onunla birlikte ama yalnız onunla değil. . .

FATMA Kayhan

İlkokul anılarında kalmış resim defterimin versiyonunu bir dergi olarak görünce çok gülmüştüm. Şimdi gülmüyorum. En iyi resmi çizmeye çalışan küçük çocuklar büyümüşler ve birer kadına dönüşmüşler. Resim defterleri de büyümüş, "Farklı ama eşit" olmuş.

BERİVAN

Yayın hayatında uzun bir ömür diliyorum. Her bakımdan takdir ediyorum. Roza'nın önüne çıkabilecek engelleri aşarak, kendini aştıkça daha da olgunlaşacağına inanıyorum. Ve böylece kalıcılığa ulaşacağını düşünüyorum.

ZERRİN

www.arsivkurdi.org

Nurtopu gibi bir resmi Nevruz'umuz oldu!

Halk çoşku ve tedirginliği birlikte yaşadı bu Newroz'da. Dayaksız bir Newroz kutlamasının şaşkınlığı okunuyordu yüz ifadelerinden.

AYŞEGÜL - EVRA

Bazen hüznü simgeler ateş, bazen sevgiyi, bazen öfkeyi... Kawa'nın zulme ve zalime karşı kurtuluş meşalesini yaktığı gün, ateş Kürt halkı için özgürlüğün sembolü oldu ve 21 Mart Newroz Bayramı olarak kutlandı. Newroz daha önce Kürtlerin yılbaşısı (1 Ocak'tan 13 gün sonra) olarak kutlanırken, daha sonra kurtuluş bayramı şeklinde kutlanmaya başlandı. Yaklaşık 3 bin yıllık geçmişe sahip Newroz, resmi anlayış/egemen güçler tarafından önce Nevruz haline getirildi, ardından uygun bir tarihi geçmiş biçildi ve öz be öz Türk bayramı ilan edildi. Newroz'un Orta Asya'dan beri Türkler tarafından kutlanan, kökleri Ergenekon destanına uzanan bayram olduğu görüşleri ortaya atıldı ve siyasileri bir ispat yarışı aldı yürüdü.

Hadi diyelim ki Newroz bir Türk bayramı olsun, yıllardan bu yana bu bayramı kutlayan yüzlerce insanı, bölücülük yaptığı iddiası ile içeri atan bu zihniyet kendini daha da anlaşılmaz hale getirmiyor mu? Uzun yıllar yasakçı zihniyet baskıları katmerleyerek masum bir bayram gününü bir dehşet gününe dönüştürdü.

Halk çoşku ve tedirginliği birlikte yaşadı bu Newroz'da. Dayaksız bir Newroz kutlamasının şaşkınlığı okunuyordu yüz ifadelerinden. Kutlamalar boyunca en dikkat çekici noktalardan biri, bir tarafta hep bir ağızdan demokrasi ve barış, halkların kardeşliği şiarları Newroz ateşiyle yükselirken semalara, diğer tarafta başka ülkeleri sömürgeleştirmeye çalışan bir anlayışın mehter marşları eşliğinde yapılan kutlamalardı.

Görülen o ki çok yakın bir süre sonra hiçbir kültür mirasımız kalmayacak. Asimilasyonun önce dilimizi, kültürümüzü ve bununla birlikte tüm hayatımızı nasıl kontrol altına aldığına bir kez daha tanıklık ediyoruz. Tarihin Kürt halkının belleklerine kazıdığı trajik acılar özgürlüğe duyulan özlemi ve Newroz'u daha anlamlı kılıyor. Bizim bu Newroz kutlamalarından anladığımız o ki egemenler bir Kürt bayramı olan Newroz'a değil kendi süregelen politikalarına izin verdi.

Ancak Kürt halkı Newroz'u, kendi kültürünün bir parçası olduğu bilincini taşıyarak tüm dünya halklarıyla kutlamaya hazırdır.

8 MART DÜNYA KADINLAR GÜNÜ'nde Nerede ne oldu?

Hatice

İstanbul'da 8 Mart günü düzenlenen mitingle 2000 yılı kadın yürüşü proğramı başladı. Türkiye'den bu uluslararası organizasyona katılan KESK Kadın Sekreteri Nevin Kaplan'ın çağrısıyla çeşitli kadın grupları ve parti ile sendikalı kadınların ortak sürdürdüğü çalışmalar kapsamında ilk eylem 8 Mart'ta Şişli Abidei Hürriyet Meydan'ında bir mitingle başladı.

Türk ve Kürt kadınları iki yıl sonra bir araya gelebildiler bu mitingle. Yürüyüş kortejinde kadınlar büyük oranda yalnız yürüdükleri halde miting alanına çok sayıda erkek girdi ve kadın mitingi görüntüsünü bir ölçüde bozdular.Barış talep eden sloganlar çoğunluktaydı.

Koza olarak bu mitingde katılımcı değildik. İki nedenle bu böyle oldu:

1. Üç yıl önce Türk kadın gruplarından ayrılıp ortak eylemler yapmayışımızın nedenleri henüz çok da değişiklik geçirmedi. Yeniden değerlendirme ihtiyacı var. 2. Yayınımıza geçici olarak ara verdiğimiz için bu kararımız dahil bir çok şeyi yeni dönem için tartışma ihtiyacı duyuyoruz.

Bijî 8 ê Adarê

HADEP'li kadınların Siirt'te yapmak istediği şenliğe, Diyarbakır'da da mitinge izin verilmedi. Mardin'de Gülistan Durç, 8 Mart etkinlikleri için hazırlık yaparken Şükriye Balkay'la birlikte gözaltına alındı.

Urfa'da ise hazırlanan 8 Mart afişi toplatıldı. Urfa Sulh Ceza Hakimliğinin afişte yer alan güvercin ile çiçeğin ve "Dünyaya barış kadınlara özgürlük. Yaşasın 8 Mart" yazılarının halkı tahrik edici ve güvenlik güçleriyle karşı karşıya getirme eğilimine yönelik olduğunu gerekçe gösterdi.

Dicle Kadın Kültür Merkezi demokrasi ve barış ortamının sağlanması için Meclis Başkanlığına gönderilmek üzere "Ortak Yaşam İçin Sen de Bir İmza At" adlı bir imza kampanyası başlattı.

Diyarbakır Gazeteciler Cemiyeti'nde 3 Mart'ta gerçekleştirilen söyleşiye katılanlar: Av. Meral Danış Beştaş, "Kadın ve Hukuk", Dr. Nesrin Kara, "Kadın Psikolojisi" ve Nebahat Akkoç ise "Aile içi şiddet" konularında konuştular.

Diyarbakır Belediye Salonunda ise 5 Mart'ta "Yaşamda ve 8 Mart'ta kadın" konulu bir panel yapıldı. Panelde Semra Somersan, Medya ve kadın; Ayşe Düzkan, Türkiye'de feminist bakış açısı; Sevil Erol, Emek boyutunda kadın; Suzan Samancı, Kadın ve sanat; Av. Gülizar Tuncer, Uluslararası hukukta kadının yeri konularını tartıştılar.

GÜNÜMÜZÜN HAY GİN'leri

SARA Zengin

Melissa Bilal, Delal Dink, Arusyak Koç, Neda Bebiroğlu, Belinda Mumcu, Sarem Külegeç, Lerna Ekmekçioğlu. Bu yedi genç Ermeni kadın iki yıldır kendi cemaatleri içinde bir haftalık 8 Mart proğramı organize ediyorlar. Oldukça yankı bulan etkinlikleri bu yıl 5-9 Mart tarihleri arasında üç ayrı cemaat derneğinde gerçekleştirdiler.

Etkinliklerin ilki, 5 Mart'ta Sahakyan Okulu'nda Yetişenler Derneği'nde, "Günlük Yaşamda Kadın Bakışları" konulu bir söyleşiydi. Ardından 8 Mart akşamı Getranogan Derneği'nde mesleklerinde başarılı dört Ermeni kadının katıldığı başka bir söyleşi yapıldı. Tiyatro sanatçısı Ani İpekkaya, opera sanatçısı Jaklin Çarkçı, gazeteci Alin Taşçıyan ve gazeteci-yazar Karin Karakaşlı meslekleriyle kimlikleri hakkında konuştular. Son etkinlik de 9 Mart'ta Esayan Lisesi'nden Yetişenler Derneği'nde düzenlenen, "İki Öncü Ermeni Kadını: Hayganuş Mark, Zabel Asadur" konulu seminer Ermenice yapıldı.

İki feminist Ermeni kadın yazarın hayatı dia gösterisi eşliğinde anlatıldı. Aynı zamanda Ermenice ve Türkçe Hayganuş Mark ve Zabel Asadur'un tanıtıldığı broşürleri feminist harekete bir armağan niteliğinde. Titiz ve emek yoğun bir çalışmanın ürünü olan bu

Kadınlar Günü programının hazırlayıcıları toplu halde. (soldan sağa, ar Sarem Külegeç, Delal Dink, Lerna Ekmekçioğlu (önde) Belinda Mumcu, Ar Koç, Melissa Bilal ve Neda Bebiroğlu.

broşürden Ermeni kadınlarının feminizmini ve feminist kadınları tanıyoruz.

Hayganuş Mark

HAY GİN (Ermeni Kadın) dergisini Hayganuş Mark 13 yıl boyunca çıkarmayı başarır. Mark, farklı tarihler öne sürülse de mezar taşında yazan tarihe göre 1885'te İstanbul'da doğar. Eğitimine Beyoğlu'ndaki Esayan Okulu'nda devam eder ve burada Ermeni dili ve edebiyatında başarı gösterir. Bu ara iki yıl boyunca keman ve resim dersleri alır. 1900'de Yedikule Ermeni Hastanesi Yetimhanesinde yatılı yardımcı öğretmenliğe başlar ve dört yıl boyunca burada çalışır.

İlk yazısı Gahorranı'yı (Salıncak) çıkar ve yazı Ermenice hocası Kurken'in de desteğiyle Ermenice harflerle Türkçe basılan Manzume-i Efkar dergisinde yayınlanır. Şiir alanında da yetkindir ve 1903'te Masis dergisinin düzenlediği şiir yarışmasında ikincilik ödülü alır.

Manzume-i Efkâr'ın yayıncısı Vahan Toşigyan'la 1905'te nişanlanır. İlk yayıncılık denemesini gerçekleştirir ve DZAĞİG (Çiçek) adlı haftalık kadın dergisini kurar. Mark derginin, "sadece kadınlarla ve sadece kadınlar için" çıkmasını ister. İki yıl aralıksız çıkan dergi, Mark'ın İzmir'e gitmesiyle 1907'de kapanır. İzmir'de eşiyle Arşaluys (Şafak) ve Arevelk (Doğu) dergilerini çıkarır. Burada kadın sayfaları hazırlar.

Mark, iki feminist Ermeni kadından etkilenir ve söz eder. İstanbul'da ilk kadın dergisi GİTAR'ı 1862'de çıkaran Elbis Gesaratzian, dönemin erkeklerinden yoğun baskı görünce ancak 6-7 sayı çıkarabilmişti. Srpuhi Düsap ise ilk feminist olarak tanımlanacağı gibi büyük bir edebiyatçıydı da. Ortak savı olan üç roman yazdı ve kadınların kendi kaderlerini tayin edemediklerini anlattı. Çok fazla eleştiri aldı, baskı gördü, kızının ölümü de eklenince derin bir suskunluğa gömüldü.

Mark'ın ideali olan HAY GİN 1919 Kasım'ında yeni bir kadro ve anlayışla yayınlanır. Ermeni kadının evi haline geldiğini belirttiği derginin bağımsızlığını titizlikle korur. Cesur yazıların yer aldığı dergi 1932'de devlet tarafından susturulur. Mark, bunun üzerine dört yıl boyunca eline dolma kalem alamaz.

Değerli bir çok çalışmaya imza atan Mark, Yedikule Ermeni Hastanesi'nde 7 Mart 1966'da vefat eder.

Sibil Zabel Asadur

1863'te Üsküdar'da doğan Sibil, feminist yazar S.Düsap'tan etkilenerek daha 16 yaşındayken cemaat işlerine atılır. Önemli etkinliği Azkanıver Hayuhyats Ingerutyun'u (Milletperver Ermeni Kadınları Derneği) kurmasıdır. Anadolu'daki Ermeni kızlar için okul ve yetimhaneler kurmayı amaçlar. Dernek 1915'te feshedilir!

Yazı hayatında İstanbul Ermeni Edebiyatının romantik geleneğini sürdürür. 1891'de Alis takma adıyla Ağçigan Mı Sirdı (Bir Kzın Kalbi) adlı ilk romantik romanını yazar. 1892'de Masis edebiyat dergisinde Sibil imzasıyla yazmaya başlar.İstibdat döneminde İstanbul'da kalır ve yazmaya devam eder. Kadınların özgürleşmesi üzerine makaleler yazar. 1926'da öyküleri Gınoç Hokiner (Kadın Ruhları) başlığı altında derlenir. 1934'ten beri Şişli Mezarlığında yatmaktadır.

*İki Öncü Ermeni Kadın: Hayganuş Mark, Zabel Asadur adlı broşürden.

YAHUDİSİZ HOLOKOST, HAİN YUNAN, SUÇLU BATI

Holokost'u (Yahudi soykırımını) banalize eden, hatta birinci dereceden faillerini melekleştiren Türkçe gazeteler yurtdışında da bizi böyle görüşlerden mahrum bırakmıyor...

YELDA

"Naziler,Sırpların yanında melek kalır..."[1]

"Sırplarda asrin son soykırımı!.. Slav Tıyneti. Tarih boyunca Balkanlarda entrika çevirmek, kargaşa ve isyan çıkarmak tıynetine sahip olan Slav ırkının şimdi de yeni maceralar peşinde olduğu kesin bir şekilde anlaşılıyor."[2]

"Schindler'in listesi gibi..."[3]

Holokost'u (Yahudi soykırımını) banalize eden, hatta birinci dereceden faillerini melekleştiren Türkçe gazeteler yurtdışında da bizi böyle görüşlerden mahrum bırakmıyor... Aralık 1998'den beri Hamburg'da oturan bir Türkçe yayın okuru olarak Almanya'da basını birkaç ay taradığımda gördüklerimden biri, yüksek tirajlı Türk gazetelerinin burada bazı köşe yazarlarından arındırılmış olarak yayınlanıyor oluşuydu. Mesela beş ayda bir kez bile Mehmet Altan'ın makalesine raslamadım. Ama holokost inkarcısı Roger Garaudy gibilerinin pervasızlığına sınır konmasını düşünce özgürlüğü ihlali olarak değerlendiren ve okurları antisemitlerin web sayfalarına davet eden Gülay Göktürk, her yazısı Avrupa baskısında yer alanlardan. Ve yine solda konuşlanan Şükran Soner mesela.

Soner, nazi vahşeti konusundaki bilgisini ve Hristiyanlar karşısında Müslümanlara duyduğu yakınlığı benzer ifadelerle sergiledi: *"Sırplar artan öfkeyle Kosovalıların üzerine nazileri aşan bir vahşetle yürüyorlar."*[4] Satır arasında dayısının büyükelçi olduğunu belirten Soner, bu arada Avrupa'yı eleştirdi: *"Avrupa'nın PKK'ye verdiği maddi-manevi desetğin, UÇK açısından esamesi okunmuyor."*

Türkiye'nin süzgecinden geçerek gelenlerin yanı sıra, Avrupa'daki okurlar için hazırlanmış sayfalar, ekler, dergiler de var. Mesela Evrensel gazetesi bu yolla, Nazi dönemine ilişkin, Türkçe diğer yayınlara göre epeyce haber ve makale yayınlıyor. Ama nasıl?

"Nazi kurbanlarından tazminat davaları" başlıklı haberde tek kelime "Yahudi" yok; kendilerinden "Amerikalı ve Polonyalı nazi kurbanları" olarak söz edilmiş veya "Amerikalı esir işçi" şeklinde.[5]

Evrensel'in diğer gazetelerden olumlu bir farklılığı da; Almanya'nın çeşitli şehirlerindeki etkinliklerden okuyucularını haberdar etmesi. Yine *"ama nasıl"* diye soralım: Gazetenin bu köşesinde *"Hitler faşizmi döneminde vahşet ve direniş"*i anma etkinlikleri, antifaşist şehir turları duyuruluyor, ama yine tek kelime

"Yahudi" geçirmeden.[6]

1941-44 Alman Ordusunun Suçları Sergisi'ne de tam sayfa olarak yer veriyor ama kurbanların kimliğinden söz etmeden. İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanya'dan Türkiye'ye gelip üniversitelerde bölümler kuran, bilimciler yetiştiren çoğu Yahudi olan mülteci profesörlerden sözedilen yarım sayfalık yazıda yine *"Yahudi"* yok[7] Aynı dönemdeki *"zorla çalıştırma"* konusunun ele alındığı Avrupa sayfasında da Yahudilerden söz edilmemekle kalınmıyor, mağdurların kimlikleri *"komünistler, sosyal demokratlar, papazlar"*olarak sayılıyor.8 Artık bu kadarı bizim meşhur Türk unutkanlığımızla bile açıklanamaz herhalde, çünkü insanlık dışı bu uygulamaya karşı verilen ve halen devam etmekte olan hukuk mücadelesi Almanya'da neredeyse her gün haber bültenlerinde...

Server Derbentli imzalı makalede bir kez de olsa nihayet *"Yahudi"* geçiyor, ama "komplo" sözcüğüyle beraber!.. Sadece sermayenin, tekellerin suçlu olduğu, *"faşizm ve savaş dönemi"* mağdurlarının tazminat taleplerinin bunlarla sınırlı kalması gerektiği savunuluyor: *"Bugün bir Alman tarihçisi, Krupp veya diğer tekellerin işlediği savaş suçlarıyla bir köylünün tarlasında çalıştırmak zorunda bırakıldığı savaş eserlerine karşı işlenen suçu aynılaştırıyorsa o zaman bu 'tarihçi' tarihi çarpıtmaya yönelmiştir. Birisi yüzbinlerce insanın katledilmesinden milyarları kazanırken bir diğeri çalışacak insan olmadığı ve faşistler tarafından zorlandığı için bunu yapıyor"*[9]

İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanya'dan Türkiye'ye gelip üniversitelerde bölümler kuran, bilimciler yetiştiren çoğu Yahudi olan mülteci profesörlerden sözedilen yarım sayfalık yazıda yine "Yahudi" yok.

Derbentli, ait olduğu grubun da benzer suçlama ve taleple karşı karşıya kaldığını bildiğinden mi böyle bir reflekse sahip, düşünmeye değer... Nereden geliyor Alman köylüsüne bu sempati? Zorla, eziyet ederek, karşılığını vermeyerek esir çalıştıran köylülerin bir kalemde aklanması, mazur, neredeyse mağdur gösterilmesi neyle açıklanabilir ki hele ki o köylüler, Almanya'daki Türklerin hakları sözkonusu oldu mu, hemen Nazi geçmişlerinden dolayı suçlanıyorken...

Eğer hala kuşkusu olan varsa, bu köle işçilerin Yahudi olduğunu zanneden varsa Evrensel gazetesi bir kez de Pazar ekinde bu konuya yer verdi. Berliner Morgenpost'dan çevrilen Britta Petersen imzalı yazıda *"Üçüncü Reich'in sekiz milyon köle-işçisinin büyük çoğunluğu gibi, o da asla tazminat alamamış"* olan Georgia Peet örneği öne çıkarılmış: *"Georgia Peet de bu davaların kendisine yararı dokunmayacağına inananlardan. Tam aksine, 1950'li yıllardaki tazminat furyasında görüldüğü gibi sadece Yahudi işçilere para ödeneceğini düşünüyor. Ona göre siyasi tutsaklar, Çingeneler, eşcinseller ve Nazi Almanyası tarafından köle olarak kullanılan diğerlerinin elleri yine boş kalacak."*[10]

Ne acıklı değil mi? Paraları yine Yahudiler alacak! Hitler'in iktidara gelişinde antisemitizm hariç her bir bakımdan koşulları irdeleyen sol geleneğimizle Holokost'u ağzına almadan, Yahudi düşmanlığından söz etmeden Nazizmi lanetleyen antifaşistleriz...

Sol etiketli milliyetçiler

Yahudi düşmanlığının yakın tarihteki ve günümüzdeki ırkçılıkla bağlantısını görmek istemeyen, hele ki kendisindeki ırkçılığı duymak bile istemeyen Türkiye çoğunluk solu antisemitlik yaparken diğer gayrimüslimleri de ihmal etmez... Kürtlerle duran az sayıdaki Türk solculardan biri olan Metin Ayçiçek'in Özgür Politika'daki yazıları, Türk solcusu birileriyle dayanışacaksa, ötekileri aşağılamadan yapamaz bunu, dedirtecek içerikte. *"Bütün dünya 2000 yılına hazırlanıyor"* söyleminin etnosentrizm içerdiğine dikkat çektiği merhaba yazısında[11] mesela İsa hakkında bakın ne yazıyordu? *"İsa'nın doğunun bir yana bırakalım, öldüğünde bile, onun ne düşüncelerinin ne eyleminin dünyayı değiştirmek anlamında bir değeri yoktu.."*

Kendi ait oldukları grubun dinine değil de özellikle Hristiyanlığa, Museviliğe ait değerleri canlarının istediği gibi yazılarına malzeme edenlere soracak olursanız, kendileri ateisttirler efendim... *"(Filistinli şair) Zeyyad da öyle yapar. Sorgudadır ve konuşmaz. Çarmıha gerilmiş bir halkı vardır, bunun yanında insanın çarmıha gerilmesinin ne anlamı olabilir."* [12] Daha sonra da *"Apo, İsa ve Yauda"* başlıklı makalede[13] İslamiyetteki değerlerle asla yapılamayacak olan benzetmeler yapılarak, Kürtler İsa (Hz. İsa) olarak tanımlanıp, Italya, Yunanıstan, Kenya *"Ve İsrail... Beni İsrail..."* de Yauda'nın İsa'ya ihanetiyle, Brutus'un ihanetiyle anıldı: *"(Yunanlar) acaba her yıl geldikleri Efes'te Meryem Ana'yı ziyaret ederken, Yauda sıfatıyla mı dua edecekler..? Acısına hep ağladığımız siyah Kenya; zulme, soykırıma uğradığı için herşeye rağmen çok üzüldüğümüz Yahudi halkı..."*

Öcalan'ın Türkiye'ye kaçırılmasına karşı çıkan Avrupa'da yaşayan bazı Türk solcular bir araya gelerek inisyatifler oluşturdular. Ama Türkiye'deki milliyetçiliğe karşı çıkarken bile milliyetçiliklerini bırakamadan: Abdullah Öcalan'ın Hayatını Savunmak için Hamburg Türk Girişimi mesela 26 Mart '99 tarihinde yayınladığı bildiride dört kez *"Türkiye'nin zayıf kalmasını isteyen düşman devletler"*den söz edip, *"Türkiye'yi kontrol altında tutan özel savaş ekibi"ni Türkiye'nin zayıf kalmasını isteyenlerle, Yunanistan ve Rusya ile işbirliği yapmakla, vatana ihanet suçunu işlemekle suçladılar. Türk ve Kürtlerin kardeşçe ve demokratik bir ortamda yaşadıkları bir Türkiye'nin bu ülkeler aleyhine olduğunu iddia ettiler."Bu savaşta bir yanda, Türkiye'nin kanamaya devam ederek zayıf kalmasını isteyen devletler ve bu kanamayı sürdürmekten çıkarlı savaş aygıtları, diğer yanda tüm Türkler ve Kürtler bulunmaktadır"* tespitinde bulundular... Yani bir yanda iyiyi temsil eden *'tüm Türkler ve Kürtler'* bulunuyormuş, öte yanda ötekiler. Süryaniymiş, Yezidiymiş, Yahudiymiş, Ermeniymiş, altta kalanın canı çıksın! 'Tüm Türkler ve Kürtler'i pozitif hanesine alıp çıkardıktan sonra geriye kalan negatifler kimler ola ki..? Kürtlerle bir sorunu-

muz yok, olan biten dış düşmanların, Yunanistan'ın, Ermenistan'ın, komşuların işidir, iddianamedeki Türk resmi tezinin bir de sol versiyonunu görmek isteyen olursa, internetten edinilecek bu bildiri, merakını fazlasıyla giderecektir.

Türkiye'de ortak bir adda buluşması silah zoruyla gerçekleşen Müslüman çoğunluk, Avrupa'da 'Türkiyeli' adı altında çoktandır birleşmiş durumda. Özellikle de Türkler, sağıyla soluyla, kadınıyla, erkeğiyle bulundukları yerlerde sayıca çok olmak için Kürtleri muhakkak surette kardeşleri olarak öne sürüp bu ad altında da olsa birlikte sayılmak, böylece Almanlar/Avrupalılar/Batılılar/gavurlar karşısında güç olmak istiyorlar. Bunda oldukça başarılılar. *"Bu topraklar hepimizin"* diye yazarken hepimiz'i değil de, Türkleri ve sonra da Kürtleri kasteden Server Tanilli'ye göre, *"bizim insanlarımız"* Almanya'da bile bu ad'de bileşimdir, daha fazlası değil: *"Ki onlar 2 milyon dolayında Kürt-Türk insanlarımız, mutsuz azınlık, kuşatılmış azınlık..."*[14]

Avrupa'da Türklerin azınlık sayılması ve dolasıyla azınlık haklarına sahip olması talebiyle yayın hayatına başlayan solcu bir dergide de, Cumhuriyet gazetesinde de Tanilli aynı şeyleri yazıyor, hiç bir itirazla karşılaşmadan, Türk aydın çevrelerindeki itibarından hiçbir şey kaybetmeden. Üç tarafımızın denizlerle kaplı, dört tarafımızın da düşmanlarla çevrili olduğunu söyleyen resmi görüşü tekrarlayanların 'toprak' hakkında konuşabilme hakları doğuyor. "Bizim gibi, dışarıda aleyhine binbir tezgahın kurulduğu, Lozan'dan beri de zayıf bir anını yakalamak için fırsatların kollandığı bir ülke"den 15 bahsedip komşu ülkeleri böylece düşman belleyenl Tanilli gibiler, hepimiz'i sınırladıktan sonra, demokrasi için korkusuzca haykırıyorlar: Bu topraklar hepimizin!..

Kendi tarihine bakmadan Almanları suçlamak

Çoğunluk avantajlarından vazgeçmeleri istendiğinde ahlaki talepleri gerçekçi bulmayan, kendileri için ahlaki kaygının stratejik/politik çıkarlardan sonra geldiği çevreler memlekette değil ama yurtdışında Yahudi Soykırımı tartışmalarına yüz veriyorlar. Türkiye çoğunluğunun memleketten yanlarında getirdikleri yabancı/gavur düşmanlığını gizlemek için kullanışlı oluyor Avrupa'da Yahudi soykırımı tartışmaları. Ne de olsa doğduğun yerdeki gibi iç düşman deyip azaltamıyorsun buradaki *"dış düşmanları, gavurları."* Türkiye çoğunluğuna göre *"gavur Batı"*, ABD ve Avrupa demekse, Avrupa da en çok Alman demek. Almanları, Alman kimliğinde bütün bir Avrupa'yı, Batı'yı yerli yersiz suçlarken Holokost'u hatırlatırsan, kimse seni Alman/gavur düşmanlığı yapmakla, ırkçılıkla suçlamaz, sen de rahat rahat bilinçli politik bir şahsiyet olarak ortalıkta kurumlanabilirsin bile.

Türkler, Almanya Yahudi Cemaati Merkez Konseyi Başkanı Ignaz Bubis'in ödüllü yazar Martin Walser'le tartışmasında kullandığı *"manevi kunaacı"* lafını o sırada Almanya gündeminin bir diğer önemli -Türkiyeliler içinse tek ve en önemli- konusu olan çifte vatandaşlık tartışmasında Hiristiyan Demokrat Parti

(CDU) liderine karşı kullandılar, kaynağa hiçbir göndermede bulunmadan. Mesela Sabah gazetesi, mesela Tamer Bacınoğlu diye bir Hürriyet gazetesi müdavimi:

"Türk hukuk mercileri, devletimize ve ulusumuza karşı okuyucusunu kışkırtan Alman medyası aleyhine 'manevi kundakcılıktan' dava açma yollarını araştırmaya bir an önce başlamak zorundadır."[16] Hürriyet'in Avrupa baskısında sık sık yazıları yayınlanan bu kişi, Almanların geçmişiyle yüzeysel hasaplaştığını, alenen Türklere küfrettiklerini söyledikten sonra noktayı koydu: *"Kimse bu yüzden onları ırkçılıkla suçlamıyor, zira henüz altı milyon Türk katledilmemiştir!"* [17]

Soykırımların tekrarlanmaması için, adaletin yerini bulması için ırkçılık karşıtı mücadelede hukuki sosyal kavramların yerli yerinde olmasına, tanımlanmasına, anlamlarının kaydırılmamasına ihtiyaç var. Ama kendi tarihlerini çarpıtmayı iş edinenler Holokost tartışmalarını da böyle ucuzlatıyor, gerçek bir katılımda bulunmadan, sadece kendine biraz daha hak koparmak için kullanıyor, bu kavramın içini boşaltıyor, anlamsızlaştırıyor. Türkiye'deki asimilasyondan memnun ama kendisi vatandaş olmak istediği ülkeye entegre olmamaya yeminli, hükmetmeyi erdem sayan bir kalem daha: *"(Yahudi Soykırımının) unutulup, yeni katliamlara neden olacak yabancı düşmanlığı tohumlarının ekilmesi, başta kendileri olmak üzere kimsenin işine yaramaz... Bir diğer konu da uyum politikaları! Kölelere bile özgürlük veren bir inanctan gelen, 600 yıl boyunca hükmettiğimiz topraklarda yaşayanların inancına, kültürüne karışmayan bizlerden, kendi gelenek görenek ve ananelerimizi, dilimizi, kültürümüzü unutmamızı beklemesinler."* [18] Almanlar, Almanya, giderek Avrupa, Batı geçmişiyle bugünüyle ırkçı; Türkler geleneğiyle, hükmedişiyle (!) ezelden beri hoşgörülü...

Eli kalem tutan eski büyükelçiler artık Türkçe gazetelerin köşelerinde va, böyle dışişleri konularında ideolojik açılım getiriyorlar: *"Ama Batının bu konuda gideceği daha çok yol var. Ali Mazrui'nin de dediği gibi tüm kusurları bir yana, İslam uygarlığının soykırım yapmadığını, soykırımın temel ve tek nedeni olan ırkçılığın İslam'a yabancı olduğunu ve bu iki özelliğin tüm parlaklığına rağmen Batı uygarlığının ve aslında büyük bir hümanizmaya dayalı Hristiyanlık'ın regresif şeklinden kaynaklandığını kabul etmeleri kolay değil."* [19] Müslüman oldukları için soykırım yapmamış olduklarının kabul edilmesini isteyen Gündüz Aktan daha sonra Danielle Mitterand'ın Ermeni soykırımını hatırlatması üzerine ise onun ırkçı olduğunu ileri sürdü: *"Geçmişi bir veri gibi alıp bir ülkeyi bugünkü olaylarda böylesine suçlamak tam bir önyargı örneği. Yani 'bunlar hep böyle yapıyor. Ortada değişmeyen bir karakter sorunu var' demek istiyor."* [20]

Yani bir Fransız Türkiye'nin bugünkü insan hakları ihlalleriyle geçmişleri arasında bağlantı kurarsa, bu ırkçılık yapmak oluyor. Aynı şeyi -mesned göstermeden hatta- bir Türk Avrupa ülkelerine karşı (sömürgeci Fransa, engizisyoncu İspanya, nazi Almanyası vb) yaparsa, bu onun ırkçılık şurda dursun, bilinçli olduğunu gösterir!?

Aynı günlerde, Erivan'daki Ermeniler görebilsin diye Iğdır'da 42 metre boyunda

beş kılıçtan oluşacak dev bir *"soykırım anıtı"* çalışmaları sürdürülüyordu -daha sonra Devlet Bakanı Ramazan Mirzaoğlu ile Nahcivan meclis başkanı ve başbakanı tarafından törenle açıldı...

Aktan'ın iddia ettiği gibiyse, tarihte devamlılık yoksa kendisi neden Sırpların ulusal kahramanı Prens Lazar'ın despot olduğunu anlatma ihtiyacı duydu? Kosova krizi çıktığından beri Hürriyet ve Türkiye gazeteleri 600 yıl önce yaşamış olan Lazar'a neredeyse her gün nefret kustu.[21] Ertuğ Karakullukçu'nun *"(Kosova) Osmanlı'nın taa Anadolu'dan kalkıp Sırpların üzerine yürüdüğü ova!"* diye yazmasının anlamı neydi? Cengiz Çandar'ın, *"Osmanlı mirasını devralmış bir ülkenin yöneticisi olarak"* Demirel'in Balkan gezisini çıkartma olarak adlandırıp, bu çıkartmayı gayet isabetli bulması nedendi? Yine Çandar cevap verdi: *"Tarih kalıcıdır. Geçmişi geleceğe ...ktarır. Türkiye'nin Rumeli/Balkan tarihi öyledir."*[22]

Özür dilemeyi bilmeyen teşekkürü de bilemiyor

Almanya, Yahudi cemaati merkezi Konseyi Başkanı Ignaz Bubis ile Alman şair Walser arasında geçen ve aylar süren tartışmayla çalkalanırken, Savunma bakanı NATO'ya nükleer silahları kullanma hakkında öneride bulunurken Türkiyelilerin gündeminde sadece çifte vatandaşlık vardı. Holokost'un unutturulma çabaları *"başkalarının sorunu..."* Kullanacağımız kadarını alırız, gerisi *"onların"* sorunu...

Türkiye'den gelen çoğunluk burada da gözlerini, kulaklarını kapamayı çok iyi biliyor. Çoğunlukla geçmişe bir çizgi çekilmesi gerektiği görüşünde olan Türkiyeliler aynı zamanda Alman vatandaşı olduğunda ve mesela Almanya Yahudilere tazminat ödemek zorunda kaldığında bunu Alman olmanın sorumluluğuyla kabul ederler mi, çok şüpheli? Hiçbir sorumluluğu, yükümlülüğü sözkonusu etmeden ikinci bir pasaport olarak Almanya vatandaşlığını talep eden Türkiye çoğunluğunun, Alman olmanın dezavantajını paylaşmaya niyetlerinin olmadığını söylemek için kahin olmaya gerek yok. Buna rağmen Ignaz Bubis CDU-CSU'nun (Hür Demokrat Parti) çifte vatandaşlığa karşı kampanyasını durdurmasını istedi. Yahudi Cemaati Başkan Yardımcısı ve üstelik aynı zamanda CDU yönetim kurulu üyesi olan Michel Friedman da bu kampanyaya karşı çıktı. Bu kişilere teşekkür edilen herhangi bir -Türkçe- yazıya rastlamadım.

Avrupa'daki Türk solcula Hürriyet okuyor. Hürriyet de bazen onların yapacağı şeyi yapıyor: Sağcı partilerin *"çifte vatandaşlığa hayır"* kampanyasına sendikalar, üniversiteler, kiliseler, entellektüeller büyük tepki gösterince, bunu Almanların Türklere desteği olarak kabul eden bu gazete *"Danke Freunde"* (teşekkürler arkadaşlar) başlığı attı.

Almanya'nın davetiyle Türkiye'den işçi olarak gelenler değilse de, mesela 12 Eylül darbesinden sonra can havliye kapağı Avrupa'ya atmış, Avrupalılar tarafından kabul edilmiş ve belki de bu sayede hayatta kalmış -oturma, çalışma iznine sahip- insanlarda bugün hiçbir teşekkür duygusunun bulunmayışı ilginç. Özür ve teşekkür etmeyle bir sorunumuz olduğu

üzerine son yıllarda takıldığım için herhalde ancak şimdi dikkatimi çekti bu durum. Bugüne kadar siyasi ilticacıların bu ülkeye kabul edildikleri için teşekkür etkinliği, kitabı vs var mı diye soracak olursanız, alacağınız cevap: Düşmana teşekkür edilir mi? Göçmen ülkesi olmak daha demokrat ülke sayılmak demektir, buralara göçerek Almanlara bu şansı verdik, onlar bize teşekkür borçludur!...

Bu çoğuunluğun, bize ne kadar hoşgörülü olduğumuzu gösterme şansı verdiği için mesela Sefarad Yahudilerine kendilerini borçlu hissetmeleri gerekmez miydi?... Çifte standart sadece bu konuda değil: Sağcı Türk gazeteleri Türkiye'deki ırkçılık karşıtı eylemlerimizi bölücülük olarak değerlendirirken, Almanya'dakileri alkışlıyor. Türklerin Avrupa'da güç kazanma hareketlerinin ırkçılık karşıtlığı adı altında oluşundan herhalde: *"Berlin'de ırkçılığa karşı yürüdüler. Yürüyüşe katılan yurttaşlarımız 'Bizim analarımız, babalarımız, yani birinci kuşak 40 yıldır bu ülkeye emek verdi. Bu ülke bugünlere gelmişse, bunda biz Türklerin de alın teri var. Çifte vatandaşlık bizim en doğal hakkımız, lütuf değil, hakkımızı istiyoruz' dediler."*[23]

Hürriyet, *"Bir kaçak DEP'liden acı itiraflar"* başlığıyla bir siyasi ilticacının Almanya'daki acıklı hayatına ve bu nedenle Türkiye'ye dönüş hikayesine memnuniyetle yer verdi: *" 1994'te Almanya'da siyasi iltica talebinde bulundum ve kabul edildi. Ailemi de iki yıl sonra Almanya'ya getirdim. Alman hükümetinin verdiği komik para ile ihtiyaçlarımı karşılayamadım. Çöplerden bulduğum şeylerle ihtiyaçlarımı karşılıyordum. Alman görevliler bana hırsız muamelesi yapıyordu. Kendi irademle Türkiye'ye döndüm."*[24] DEP'linin böylesini Hürriyet sever.

Keşke bize bu kadar benzemeselerdi (Sol etiketli milliyetçiler)

Sağ ve sol Türkçe gazetelerin Avrupa'ya, Batı'ya bakışı Türk resmi söylemiyle benzerlik gösteriyor: İnsan hakları savunucusu kesilen Batı, dış düşmanlarımız, ihanet... Bu bakımdan Özgür Politika'nın da *"bizim"* gazetelerden olduğu 'sıcak dönemde' belirginleşti.

Vatanseverlik Türk gazetelerinde düşmanlara Sevr Antlaşması'yla yer verilirken, aynı şey yurtsever Özgür Politika'da Lozan Antlaşması... MED TV'yi kapatanlar Lozan'daki taraflar şeklinde gösteriliyor ve *"Kürtler bir kez daha arkadan hancerlemekle"* [25] suçlanıyordu.

Türkiye, Öcalan'a sığınma tanıması durumunda bunu savaş sebebi sayarım, dediği halde ısrarla Yunanistan'dan Öcalan için sığınma hakkı talep edildi ve bu başvuruya olumlu yanıt vermeyen Rusya, İtalya, Hollanda değil de Yunan elçilikleri hedef ilan edildi. İlk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri! Yunanlar yine fethedildi; bedenleri, binaları, toprakları. *"Simitis ve Pangalos ulusumuzun düşmanıdır."* [26] Yunan halkını tümden düşman ilan etmemek için koşulları vardı: *"Bu kişilikleri ulusal hain ilan etmek..."* Daha sonra bu iki kişiyle sınırlamaktan vazgeçildi, genelleme yapıldı: *"Yunanistan Kürt halkından özür dilesin. Yunanistan tarihine ihanet etti..."* [27] Yunanistan'ın Leip-

zig Başkonsolosluğu'nu işgal eden 73 kişi hakkında dava açtığı için Alman devletinin suçlandığı haberde 28 o gün orada üç kişinin rehin alındığından söz edilmiyor, sözkonusu protesto eylemi, tepki dile getirmenin bir biçimi olarak veriliyordu.

Türkiye hariç herkes sorumluydu... Sadece o günlerin yayınları izlense, ısrarla onbeş yıldır savaşan karşı taraflarız dedikleri bilinmezse, silah arkadaşı zannedebilirlerdi. Nitekim daha sonra *"Türk-Kürt kavgası çıkarsa sorumluluğu Yunanistan'a ait olacaktır"* [29] diye açıklamalara yer verildi.

Oklar *"yabancılara"* yöneltilmişti. Başta İsrail olmak üzere, ABD ve Avrupa ülkeleri diye sıralanan sorumlulara hitaben atılan başlık: *"Açtığımız ateşle sizleri de yakacağız..."* Neredeyse bütün Avrupa ülkeleri ve Ermenistan şiddetli protesto eylemlerine sahne olurken, Türkiye'nin de din kardeşi bellediği Azerbeycan'da şiddet yoktu... Kürt Medeniyeti Cemiyeti'nde basın açıklaması yapıldı ve gali-

ba bir de açlık grevi...

Türkiye çoğunluğu ve onların basını (sağ ve sol) önce Müslümandır, sonra kendi aralarında Türk, Kürt, Çerkez, Laz diye ayrılırlar. Akit'in iftiharla bildirdiğine göre, *"Uzun yıllar PKK ile mücadele eden ve Susurluk davasından yargılanan Emniyet Özel Harekat Daire eski başkanı İbrahim Şahin, Güneydoğu'da din unsurunun çok büyük birleştirici bir unsur olduğunu gördük. O şekilde davranmaya çalıştık, iyi ve başarılı olduk"* [30] demiş. Ne diyelim, doğrudur...

Abdullah Öcalan yakalandıktan sonra mahkemede yaptığı açıklamaların birinde *"PKK sadece karşıt olmaktan çıkmakla kalmayacak, devletin en önemli destek gücü olacaktır"* diye güvence verdi Türk devletine. Önerdiği bu birliğin kime karşı olduğunu belirtmesine gerek yok, onlar birbirlerini anlıyorlar. Zaten aynı dilden de konuşuyorlar: İki taraf da kendisine karşı *"uluslararası bir komplo"* olduğunu iddia etti.

Kürt siyasi temsilcilerinin hep, Kurtuluş Savaşı'ndaki rollerini hatırlatarak hak talep etmelerinin ne demek olduğu hakkında düşünmeyen, düşmanımın dü ş-

manı dostumdur yaklaşımındaki bazı Yunan politikacıların bu gerçeği bilmedikleri o sıcak dönemde ortaya çıktı -ya da benim için açık oldu.

İhanet ve Yunan sözcüklerinin yanyana gelmesi Türçede çok tanıdık, yaygın bir durumdu zaten. Yunanların Osmanlı'nın egemenliğine başkaldırıp bağımsızlıklarını kazanmalarını hala içine sindiremeyen sadece Türkler değil galiba. Kürt ulusunun sesi olma iddiasındaki Özgür Politika da Yunanları sadakatsizlikle suçladı. Bu gazetenin Yunanistan hakkında *"ihanet etti"* dediği gün Hürriyet'de de *"İhanet Dosyası"* diye bir başlık vardı.31 Daha sonra *"PKK'nin başı vatana ihanetten yargılanacak"* [32] şekline dönüştü başlıklar...

Demirel'in, PKK'ye destek verdiği gerekçesiyle Yunanistan'ı ağır bir şekilde suçlayıp, savaş tehdidinde bulunduğunun ertesi günü, daha önce Yunanlarla dostluk etkinliklerinde bulunan Türk Yunan İş Konseyi, Yunanistan'a hitaben kamuoyuna bir mektup verdi: *"1974'te olduğu gibi yine yanlış yapıyorsunuz..."* Hürriyet'in Avrupa sayfalarında yayınlanan okur mektubu kılığındaki

milliyetçi propaganda metinleri o günlerde Yunan temalıydı: *"Acı bir kayipas, Apos Öcalanikis"*[33]

Avrupa-Batı karşıtlığında birlik beraberlik içindeyiz. Karşısında durduğumuz Avrupa'ya girme konusunda da...

Evrensel gazetesinde de, *"Abdullah Öcalan'ın, uluslararası terör merkezleri CIA ve MOSSAD'ın Yunanistan ile işbirliği içerisinde Türk devletine teslim edilmesinin ardından"* şu saptamada bulunuldu: *"Türk devleti ve hükümetinin, Türkiye'nin Ortadoğu başta olmak üzere Orta Asya ve Balkanlarda ABD ve Avrupa emperyalizminin hegemonya mücadelesinde her zaman dikkate alınmak zorunda olan jeopolitik önemi dışında süreci etkileyen belirgin bir iradi rolü olmamıştır."*[34]

Demek olanlardan Türk devleti ve hükümeti sorumlu değil. Peki olacaklardan kim sorumlu? *"Olacaklardan Avrupa sorumludur"*[35] Tüm direnme biçimlerinin meşru olduğunu savunan Özgür Politika'da bildirildiğine göre, insan hakları savunucusu kesilen Batı ülkelerinin (Türk resmi görüşü de bu) sessizliğini ikiyüzlülük olarak değerlendiren PKK-MK üyesi Mustafa Karasu şöyle açıklamada bulunmuş: *"Avrupa yeri geldiğinde azınlıklara, kültürlere, halklara sahip çıktığını iddia ediyor, ama Türk devleti Kürt halkını soykırımdan geçiriyor. Avrupa buna ne zamana kadar ortak olacak, Amerika da buna gözyumacak. Bu tarihin en büyük suçudur."* Aynı günkü gazetenin diğer bir haber sayfasında da *"Dünyanızı cehenneme çevireceğiz"* başlığıyla *"Türk devletinin işbirlikçilerine"* hitap ediliyordu. Aynı gazetenin köşe yazarı İ. Metin Ayçiçek de Türkiye hariç herkese sorumluluk dağıtırken en büyük payı, solun iktidarda olduğu Almanya'ya hak gördü: *"Yeşiliyle pembesiyle el ele, sen ürettin bu süreci..."* (Sosyal Demokrat Parti ve Yeşiller'den oluşan iktidar, kamuoyunda *"kırmızı-yeşil koalisyon"* olarak da anılıyor.)

Batı ülkelerine hitaben başyazısında, *"O topraklardan neden çıktık, o topraklara özlem içinde yaşamamızın nedeni ne, biliyor musunuz? Sizlersiniz. Kirli politikalarınız bizleri buralara sürükledi"*[36] diyen gazete, bazı Kürt aydınlarının *"Avrupa Sorumludur"* sözünü de başlık yapmıştı.

Faturayı hep Batı'ya çıkaran sadece Özgür Politika değil. Hürriyet'ten Tufan Türenç, *"Geç kalan bombalar"* makalesini[37] şu cümleyle bitirmiş: *"Bosna-Hersek'te olduğu gibi Kosova'da da yine tek suçlu Avrupa'dır."*

Mehmet Kara'ya göre de, Kürt halkının bugün içinde bulunduğu durumun sorumlusu Batıdır: *"I.Dünya Savaşı sonunda Osmanlı'nın Ortadoğu'daki topraklarının yönetimini üstlenen Britanya ve Fransa... birincil derecede sorumludurlar. Osmanlı'dan devir aldıkları topraklarda yaşayan ve yine Doğu Avrupa ülkelerindeki bir çok ulusun varlığını kabul ederek, Polonya ve Yugoslavya gibi yeni ülkelerin sınırlarını çizen, bölgedeki en eski ulus olan Kürtleri görmezden geldiler."*[38]

Almanya'nın iltica kabulünde çıkardığı zorlukları eleştiren, sınırdışları protesto eden aynı gazetenin başyazısında *"Herkes kendi ülkesine gitsin!"* deniyordu...[39]

Herkes düşman, ille de İsrail

PKK lideri Abdullah Öcalan'ın gözleri bağlı gösterildiğinin ertesi günü, yani 18 Şubat'ta Özgür Politika İsrail'in Öcalan'ın kaçırılma olayıyla bağlantısı bulunmadığı açıklamasına yer verdi hem de, *"Sonunda Kürt kanını eline bulayan İsrail devleti"* diye yazdı. Daha serinkanlı olunabilecek ilerki aylarda da, İsrail devletine kızgınlık siyonizm ve korkaklıkla birlikte başlığa çıkarıldı: *"Siyonizmin Kürt Korkusu..."*[40] Avrupa'daki Kürtlerin Türkçe yayınladıkları gazetelerinde kendisine köşe verilen Türklerden olan Kemal Uzun da *"Asıl suçlu olan kim?"* başlıklı yazısında, *"Başta ABD olmak üzere Almanya, İngiltere, Fransa ve İsrail"* diye sıraladı ve İsrail'e kötüler arasında özel bir yer verdi.[41] Kürtlerin gayreti, emeği ve parasıyla çıkan bir gazeteden İsrail'e, Yunanistan'a, Türkiye devletinin komşularına, açık-gizli rakiplerine dil uzatmak, işte *"Türkiyelilik"*, Türkiyeli solculuk...

Türkiyeli sol, Filistinlilerin İsraillilere karşı daima uzlaşmaz bir tutum almasından yanadır. Türkiye'de halklararası barış ve kardeşlik için masaya oturmanın, siyasi çözümün (hatta son zamanlarda, tavizin) gerekli olduğunu savunan sol yayınlar, ki onlar aynı zamanda Avrupa'da da dağıtımdalar, Arap-Yahudi ilişkilerinde diplomasiyi geri adım sayar, her anlaşmayı da uzlaşma... Örneğin, *"Arafat ile Filistinlilerin arası açılıyor"* başlıklı bir haber: *"Batı Şeria'da ABD-İsrail politikalarına ve bu politikaları kabullenen Yaser Arafat'a yönelik tepkiler artıyor. Son günlerde bağımsız Filistin devletinden geri adım sinyalleri veren Arafat, artık bu tarihin ertelenebileceğini açıkça dile getiriyor. Filistin halkının bağımsızlık umutlarını ABD ve İsrail yönetimlerine bağlayan Yaser Arafat, Washington kentinde yapılan anlaşmada da bir çok tavizin altına imza atmıştı."*[42] Filistin ve İsrail arasındaki her barış görüşmesi Arafat'ın halkına ihanet ettiği şeklinde suç yorumlara yol açabiliyor, hatta Arafat'a karşı HAMAS yanlısı bir çizgi görülebiliyor.

"İsrail yine işgal etti"; fotoğraf; *"Cuma namazını işgal altındaki toprak-*

raklar üzerinde kılan Filistinliler."[43]

Bazıları karşılıksız bırakmadı bunları. Arapların Öcalan'a destek verdiği bildirilen haberde, *"Öcalan'ın Türkiye'ye getirilmesinin uluslararası bir terörizm ve korsanlık olduğu ifade edilerek, Türk devletinin ikinci bir İsrail yaratma peşinde olduğu kaydedildi..."*[44]

Özgür Politika, İslam Büyük Doğu Akıncılar Cephesi'nin kurban bayramı dolayısıyla deri toplayacak resmi taşıtları içindekilerle birlikte yakacaklarını duyuran bildirisini: *"İBDA-C: Cezayir'i arattıracağız"* başlığıyla verdi: *"Radikal örgütlerle sürekli aktif dayanışma özelliği gösteren İBDA-C, MED TV'nin de kapatılmasını kınayarak, bu yıl içinde özellikle turistlere yönelik radikal eylemleri gerçekleştireceğini ilan etti. MED TV'nin, Hıristiyan Yahudi emperyalizminin yeni bir komplosu sonucu olarak, laik-dinsiz-faşist TC'yle işbirliği içinde, süreli de olsa kapatıldığını belirterek kınayan İBDA-C yayınladığı bildiride Türkiye'deki tüm muhalif çevrelerin birleşerek, bu kötü gidişe dur diyebileceğini ifade etti."*[45]

Oysa 'radikal örgütlerle sürekli aktif dayanış-

ma özelliği gösteren' İBDA-C öyle bir örgüt ki mesela bir bildirisinde şu tehditlerde bulunmuştu: *"El Halil Camii katliamının hesabını Türkiye'de bulunan Yahudilerden soracağız. Türkiye'de bulunan Yahudilere ait işyeri, fabrika, yayın, basım, muhabir, işadamı, havra, kilise, dini liderlerine ve ailelerine yönelik şiddetli kanlı eylemlerimiz hızlı bir şekilde başlayacaktır... Yahudiler biz Müslümanların doğal düşmanıdır. Türkiye'de bulunan Yahudiler tek tek tespit edilmektedir. Onlar için tek yol ölüm."* [46]

Sadece İsrail değil, Yahudiler

Görece sakin zamanlarda Kürt soykırımına dikkat çekmek veya Türk devletini yıpratmak için de olsa, ısrarla *"Yahudi, Ermeni soykırımları"*ndan söz edilirken İsrail'e öfke artığı günlerde Yahudi adı siyonizmle birlikte anılır oldu; Holokost da artık *"katiam"* olarak ve hatta şu anda Kürtlerin yaşadıklarından daha hafif olduğu iddialarına yer verilerek:

"KÜRTLERE YAPILAN JENOSİDİR VE TÜRKİYE'DE KÜRTLERE KARŞI UYGULANAN IRKÇILIK ALMANYA'DA YAHUDİLERE YAPILMIŞ IRKÇILIKTAN DAHA BERBATTIR" Özgür Politika yazarı Amed Demirhan'ın böyle büyük harflerle yazdığına göre, 14 Nisan 1999'da Michigan eyaletinde Wayne State Universty'deki bir konferansta Helen Fein adındaki bir profesör söylemiş bunları: *"Sayın Profesör Fein bir soru üzerine Kürtlerin Türkiye Cumhuriyeti rejimi altında, bu yüzyılın başında Almanya'da Yahudilere yapılan ırkçı baskılardan daha fazla baskı yapıldığını ve Kürtlere yapılanların jenosid olduğunu söyledi."*[47]

Hüseyin Kalkan ise Kürtlerin Türk devleti tarafından 28 kez soykırım girişimine maruz kaldıklarını yazdı.48 *"Kürtlerin iki kez jenosid ile karşı karşıya kaldıklarını belirten Haluk Gerger, Kürtlere yönelik ilk jenosidin okullarda 'Ne mutlu Türküm diyene' ve 'Varlığım Türk varlığına armağan olsun' ile başladığını kaydetti. İkincisinin de sürdürülen fiziki jenosid olduğunu dile getirdi."* [49] En hafif deyişle, soykırımın uluslararası hukuktaki tanımını anlamsızlaştıran, soykırımı sıradanlaştıran özensiz ifadeler...

22.02.'99 tansiyonun epeyce yüksek olduğu gündü, Öcalan'ın Türk resmi televizyonu TRT'de Türk bayrağı önünde görüntülerinin verildiğinin ertesiydi. Arka sayfada Rozerin Kaya da düşmanını Yahudilere benzemekle suçluyordu: *"Bu görüntülerin her onurlu Kürdün ruhunda ve beleğinde yaratacağı yarayı ne yazık ki düşünemiyorlar. Ne yazık ki onlar Yahudiler gibi düşünüyorlar, Amerika oluyorlar, küçük bir Amerika. Halkların özgürlüğüne düşman bir Amerika."* Aynı sayfada 12 cm. yüksekliğinde bir spot halinde Yahudilerin insanlığı bitirmeye çalıştıkları yazıyordu: *"Unutma, ama kin tutma' demişti Hitlerin gaz odalarında öldürdüğü Yahudilerden biri torunlarına. Ama onlar her şeyi unuttu ve bugün insanlık katillerinin saflarında yer alarak insanlığı bitirmeye çalışıyorlar." (Abdulaziz Ogur) "Almanya elçilikten ateş edip Kürtleri katledenleri değil Kürtleri suçlu buldu. Anlaşılıyor ki Almanya, Yahudi katliamının yarattığı kompleksi, sorumluluğu, Kürtlerin üzerine giderek bundan kurtulmak istiyor."*

İ. Metin Ayçiçek'in *"Çanlar kimin için*

çalıyor göreceğiz" başlıklı köşe yazısında bu tehditinin adresi neresi bir bakalım: *"Öcalan'ın Mossad'lı bir operasyonla yakalanarak Türkiye'ye teslim edilmesi... Rusya'nın, İtalya'nın, Yunanistan'ın kendi özgür iradeleriyle 'devlet onurunu koruyabilen' 'bağımsız' devlet olduğunu söyleyebilir miyiz bugün?"* Ayçiçek, talihsiz bir şekilde Eichmann nazisinin yakalanışıyla Öcalan'ınkini benzeterek bu *"korsanlık"* yönetimine karşı çıkarken, Eichmann'ın nasıl bir suçlu olduğu üzerinde durmaya gerek görmemiş: *"İsrail geçmişte Yahudi katliamında yer almış bazı nazi sorumlularını, bulundukları ülkelerden kaçırarak İsrail'de yargılamıştı. Bu korsanlık metodu bir anlamda Hitler dönemi acılarına karşılık İsrail'e verilmiş bir ödün idi... Halkının büyük bir bölümü ırkçı bir politik sistem tarafından katledilen İsrail, halkının büyük bir bölümü ırkçı sömürgeci bir devlet tarafından katledilen Kürtlerin önderlerini ırkçı-sömürgecilere teslim ediyor... Siyonist İsrail, düşünce olarak farklılık taşımadıkları Hitler'den devraldığı yöntemlerle, halkların özgürlüğüne yönelik tutumunu bir kez daha sergilemiş oldu sadece... Irkçılığın en saldırgan biçimlerinden biri olan siyonizmin ruhunda vardır bu. Ortadoğu halklarına (Filistinlileri de anıyor) düşmanlık genetiktir onlarda: siyonizmin kimyasalıdır ırkçılık. Ve Hitlerli nazi ırkçılığı ile siyonizmin temel farkı, aynı kurbana talip olan iki cellat arasındaki rekabet farkından başka bir şey değildir."*

Irkçılığın en saldırgan biçimlerinden birinin siyonizm olduğu doğru değil, ama doğru olan bir şey var ki, kendi yazısında da görülüyor: Antisemitizm ırkçılığın en eski, kristalize olmuş halidir ve ırkçılar aynı zamanda cinsiyetçidir de.

Yaptığı ettiği yanında kâr kalmış bir çoğunluğun üyesi olduğundan mıdır nedir, Ayçiçek insanlığa karşı suç işlemiş Eichmann'ın yargılanıp cezalandırılmasına dövünüyor sanki. Yahudilerin genlerinde düşmanlık, ırkçılık arayan İ.Metin Ayçiçek ve benzerlerine, siyasi ilticacı olarak sığındıkları, uzun yıllardır yaşadıkları Almanya'da vatandaşlık veriliyorsa, buna en çok neo-naziler seviniyor olmalı.

Irkçılığın en saldırgan biçimlerinden birinin siyonizm olduğu doğru değil, ama doğru olan bir şey var ki, kendi yazısında da görülüyor: Antisemitizm ırkçılığın en eski, kristalize olmuş halidir ve ırkçılar aynı zamanda cinsiyetçidir de. Ayçiçek'in cinsiyetçi damarı kabarmış; yeterince iktidar sahibi görmediği için olacak, Kenya'yı kadınlaştırmış. *"Mehmetçik PKK'nin ...ına koy!"* diyen tescilli Türk ırkçılarla bu noktada da çakışıyor: Kenya'yi üç kez *"kahpe"*likle suçluyor ve suç ortaklığını da *"alçakça ihanet"* olarak tanımlıyor...

riyet 29.3.99

1. 10.4.'99 Hürriyet

2. Kenan Akın, 31.3.'99 Türkiye

3. 3.4.'99 Hürriyet

4. 3.4.'99 Cumhuriyet

5. 13.4.'99 Evrensel

6. 6.4.'99 Evrensel

7. 24.1.'99 Evrensel Avrupa eki

8. 9. 10. Fahri Baykara, 12-19-21.2.'99, Evrensel

11. 4.1.'99 Özgür Politika

12. Müslüm Yücel, 13.2.'99 Özgür Politika ek

13. 16.3.'99 Özgür Politika

14. Yeni Zamanlar, Kasım-Aralık 1998, Hannover

15. 20.11.'98, Cumhuriyet

16. Tamer Bacınaoğlu, Tübingen, 30.1.99, Hürriyet

17. 13.2.99

18. Uğur Aydoğdu, Frankfurt, 11.3.99, Hürriyet

19. Gündüz Aktan, 2.2.99, Hürriyet

20. 10.3.99, Hürriyet

21. Hürriyet'ten Gündüz Aktan, 31.3.99 ve Türkiye'den Baki Günay, 1.5.99 mesela

22. 10.4.99, Sabah

23. 22.3.99, Hürriyet

24. 16.2.99

25. 24.4.99

26. 20.2.99, Özgür Politika

27. 22.2.99, Özgür Politika

28) 15.4.99 Özgür Politika

29) 4-5.6.99 Özgür Politika

30) 22.2.99, Akit

31) 1.3.99

32) 29.4.99, M

33) Hollanda'dan Özcan Kocaman, 24.2.99, Hürriyet

34) İskender Bayhan, 21.2.99, Evrensel

35) 22.2.99, Özgür Politika

37) 26.3.99

38) 6.3.99, Özgür Politika

39) 16.1.99, Ö. Politika

40) 15.4.99, Ö. Politika

41) 6.3.99, Ö. Politika

42) 13.2.99, Evrensel

43) 25.4.99, Ö. Politika

44) 23.2.99, Evrensel

45) 29.3.99

46) 15 Mart-15 Nisan 1994, Tahkim

47) 20.4.99, Ö. Politika

48) 22.2.99, Ö. Politika

49) 15.4.99, Ö. Politika

www.arsivakurd.org

Bu dünyaya dayak yemek için gelmedim!

DELAL

Giderken yalnızlığını, saflığını, özlemlerini, korkularını götürüyordu. Ne gittiği yeri biliyor ne de sorabiliyordu. Uzaklara, taa uzaklara gidip bir daha annesini göremiyeceği hissine kapılıyordu. Giderken baktı arkasına, sadece baktı sanki geçmiş karanlığa bürünmeye başlamıştı, o karanlığın ortasında çaresiz, yaşlı gözler gördü. Gidip sormak istedi çaresiz gözlere; neden bu ayrılık ... diye ama gözler çaresiz, gözler cevapsızdı. Döndü ve ona sunulan kadere doğru yürümeye başladı. Getirilmişti ağasına, sahibine, efendisine artık kadınlık görevleri onu bekliyordu. Ağzı gibi yüreği de suskundu, ağlamak ya da haykırmak istemiyordu, alın yazısına boyun eğdi. Tıpkı anasının, bacılarının ve komşu kadınlarının alın yazılarına boyun eğdikleri gibi. "Bu benim kaderim" diyordu kendi kendine. "Tanımadığım bir adamın bedenime sahip olmaya çalışması, onunla aynı yatağı paylaşmak kader mi" diyordu içinden başka bir ses. Kader bu olmamalı demeye başladı. Her geçen gün daha da fazla karmaşık dünşünceler beynini kurcalıyordu. Acaba diğer kadınlar da benim gibi düşünüyorlar mıdır diye kafasında sorular oluşmaya başladı.

Zaman geçtikce düşüncelerinden daha emindi artık bu dünyaya dayak yemek için gelmediğini anlamaya başlamıştı. Karasızdı kocasına söyleyip söylememe konusunda. Düşündü, "ne olur ki en fazla dayak yerim ona da alıştım artık" dedi ve gitti söyledi. Ertesi gün gözü mor bir halde kuyudan su çekmeye gitti. Gözü mordu utanmıyordu o halde dışarı çıkmaya, utanmıyor, yediği dayaktan sonra acı da çekmiyordu. istediğini söyleyebilmenin mutluluğunu ilk defa tadıyordu. Kadınlar alışmıştı birbirlerini mor gözlerle görmeye onun için kimse ne oldu diye sormuyordu. Koca sever de döver de diyorlardı. Artık vakit gelmişti gidip diğer kadınlara da söylemeli düşündüklerini. Kuyu başında toplanan kadınların yanlarına gidip düşündüklerini tek tek anlattı. Kimileri o konuşurken gülüyor, hiç dinlemeden çekip gidiyordu. Konuşmasını bitirdikten sonra etrafında onunla alay eden bir sürü gözle karşılaştı. Kimisi boşuna değilmiş bu dayaklar az bile yemişsin, bir diğeri kadınların bu dünyaya kocalarına hizmet etmek için geldiklerini, koca çalışır kazanır kadın evinde oturur kocasını bekler, diğeri bizim de mi senin gibi dayak yememizi istiyorsun, alış bunlara hayatının sonuna kadar böyle yaşıyacaksın diyordu. Beyninde sesler uğulduyor, üzerine taş yağıyormuş gibi acı çekmeye başladı. Hiçbir şey demeden çekti gitti, bu sözler tüm vücudunu sarıyor inanılmaz acılarla beynini kemiriyorlardı. Gitti çaresizliğiyle bir kere daha yalnız kalmaya...

NASIL VE KİME GÖRE, KÜRT KADIN İMAJI?

Sahici/sahte, modern/gayrı-modern!

Kürt kadınları hakkında birilerinin bir şeyler yazdığını görmeye alışık değiliz. Bizim hakkımızda ya yazılmaz, konuşulmaz görmemezlik politikası izlenir ya da tersine klişelerden, önyargılardan kurtulmamış, yukarıdan bakan, kendini merkez alan, heterojenliğimizi hesaba katmayan hepimizi bir yapan genellemeler görmek mümkün.

FATMA Kayhan

"Kürt kadınlarının imajı -bazı eleştirel değerlendirmeler" başlıklı Lale Yalçın Heckmann ve Pauline Van Gelder tarafından yazılan makale ilginçti. Çünkü Kürt kadınları hakkında birilerinin bir şeyler yazdığını görmeye alışık değiliz. Bizim hakkımızda ya yazılmaz, konuşulmaz görmemezlik politikası izlenir ya da tersine klişelerden, önyargılardan kurtulmamış, yukarıdan bakan, kendini merkez alıp bizi kendine göre yorumlayan, heterojenliğimizi hesaba katmayan hepimizi bir yapan genellemeler görmek mümkün.Lale Y. Heckmann ve Pauline Van Gelder akademisyen olmanın sorumluluğuyla davranmamışlar.

Lale Y. Heckmann değil, ama Pauline Van Gelder yıllarca Kürt Kadın gruplarıyla, kişilerle görüşmeler yaptı, çalıştı. Ancak yazıda Kürt kadınlarının görüşlerine değil, bu konuda Kürt erkeklerin ve milli hareketin genel kanılarına ağırlıkla yer vermeyi tercih etmişler. Konunun öznesi değil, nesnesi durumundayız. Eğer bir Kürt kadının yazısından alıntı yapılacaksa da bunu isimsiz vermeyi yeğlemişler. Örneğin Azadi gazetesi kadın sayfasından yapılan alıntılardan birine Almanya'da yaşayan bir Kürt kadın eğitimci, diğerine de okuyucu mektubu diye söz etmiş. Kendi meselesi hakkında yazan

Kürt kadınların isimlerini zikretmekten bu kaçış niye? İki yazar: *"Bu makalede ağırlıkla söylem analizi düzleminde kalarak, kadınların, Kürt hareketi içindeki ve bu harekete ilişkin eylemleri, saikleri ve hedefleri hakkındaki sözlerini tahlil edeceğiz,"* dese de bunlardan çok kendi önyargılarından hareket ettiklerini görüyoruz.

Sahici/sahte Kürt kadın imajı!

Lale Y. Heckmann, Kürt kadınlarının birbiri hakkındaki imajından yola çıkarak son derece yanlış saptama ve genellemelerde bulunmuş: *"Şehirli ve köylü kadınların birbirlerine ilişkin tasavvurları değişikti. Şehirli kadınlar ve kızlar, köylü kadınların modern olmadığını, hatta "feodal koşulların baskısı altında yaşadıklarını" ("ilerici", "solcu" kadınların ağzından) veya "vahşi" ve "uygarlaşmamış" olduklarını düşünüyorlardı. Köylü kadınlar ise daha çok, şehrin mutfak sanatı ve ince dikiş gibi gelişmiş faaliyetleriyle ilgili hayranlıklarını dile getiriyorlar, fakat bir yandan da mesafeli duruyorlardı: birçoğu şehirli kadınların burnu büyük olduğu kanısındaydı."* Tırnak içinde kullandığı solcu ve ilerici Kürt kadınları* hiç bir koşulda, köylü Kürt kadınları için *"vahşi"*, *"uygarlaşmamış"* sözlerini kullanmaz. Bu olsa olsa yazarın Kürt köylü kadınlarına dair kendi fikridir.

1990'lı yıllarda köylü ve şehirli Kürt kadınlarına ilişkin imajlarda değişim olduğu doğrudur. Ancak iddida edildiği üzere modernleşme modeli çerçevesinde değil, politikleşme ve milli kimliğine sahip çıkış la görülen değişim üzerine imaj farklılığı oluşmuştur. Ana imajının ortaya çıkışı sadece köylü kadınlarla ilgili değil, üstelik sadece onları kapsamaz. Ancak Kürt kültürünün, dilinin, yaşamının koruyucusu ve sürdürücüsü olarak görülmeleri Türkleştirme politikalarından uzak kalışları ile ilgilidir, asimile olmamalarıyla. Şehirde yaşayıp Türk eğitim sistemine giren Kürt kadınları istemleri dışında asimilasyona uğruyorlar.

Sahici/sahte Kürt kadın imajı bir kısım Türk kadınlarının bize ilişkin yakıştırmasıdır.

Lale Y. Heckmann'nın *"gerçek Kürt kadınları"* diye bir meselesi de var: *"İstanbul'da politik örgütlenmelerden tanıdığımız Kürt kadınlar, 'gerçek Kürt kadınlarının' Türkiye'nin güneydoğusunda, 'Kürdistan'da, Diyarbakır ve Hakkari gibi yerlerde bulunduğunu vurguluyorlardı artık...."* Dipnotta ayrıca, köyde yaşayan sahici Kürt kadınları demekte, böylece sahte ile sahici diye iki gruba ayırıyor Kürt kadınlarını.

Ancak Kürt kadınlarının kendileriyle ilgili böyle bir dertleri yok, kendimizi bu şekilde ikiye ayırmıyoruz. Türkiye metropollerinde, batıda yaşayanlar Kürt kimliklerinin gerçekliğinden kuşku duymazlar, ancak Kürtçe'yi bilmemenin rahatsızlığını yaşar ve asimilasyondan yoğun pay aldıklarını düşünürler. **Sahici/sahte imajları** bir kısım

Kürtlük sonuçta etnik bir kimlik, herhangi bir sınıf, şehir ya da köyle sınırlanamayacağı gibi sahicisi/sahtesi aranamaz. Bu kafatası tartışmalarına götürür! Üstelik ne gariptir bu sahicilik arayışı sadece Kürt kadınları ile ilgiliyken, Kürt erkekleri için böyle bir imaj sorunu ya da bölünme yoktur. Tüm Kürt erkekleri zaten doğal olarak, tartışmasız sahici Kürttür!

Türk kadınlarının bize ilişkin yakıştırmalarıdır. Ve Kürt kadın imajları modernite çerçevesinde olup onlara göre sahici Kürt kadını; otantik kıyafetleriyle köylerinden ayrılmamış olan köylü kadınlarıdır. Tartışmalarımızda şu soruyla çok karşılaşmışızdır: *"Siz de Türkçe konuşuyorsunuz, burada çalışıyorsunuz ve bizim gibi giyiniyorsunuz, nereniz Kürt?"* Kürtlük sonuçta etnik bir kimlik, herhangi bir sınıf, şehir ya da köyle sınırlanamayacağı gibi sahicisi/sahtesi aranamaz. Bu kafatası tartışmalarına götürür! Üstelik ne gariptir bu sahicilik arayışı sadece Kürt kadınları ile ilgiliyken, Kürt erkekleri için böyle bir imaj sorunu ya da bölünme yoktur. Tüm Kürt erkekleri zaten doğal olarak, tartışmasız sahici Kürttür! Erkeklerin de şehirlisi köylüsü, Kürtçe bileni bilmeyeni var, ama bu hiç önemli değil. Kültürel temsiliyet kadına yüklenince -yani milli kültür dişi oluyor böylece- kadınların ne kadar milli olduğu da sorgulanıyor. Bu tartışmanın bir yanı da gerçek Kürt kültürünün olup olmadığına kadar gider. Önceleri yaygın olan Kürt kültürü, dilinin varlık sorunu tartışmalarıyken ardından günümüzde ince bir tarzda bunun ne kadar korunduğu, ne kadar gerçek olduğuna dönüştü. İlginçtir, bazı Kürt erkekleri de bizi sahici/sahte ayrımına tabii tutuyor, bu benzerlik tesadüfi olmasa gerek... Kürt erkekleri üzerinden bizi tanıma/anlama çabasına girişenler malesef az değil. Kendimize ilişkin bilgi aktarımına kuşkuyla bakan, önceden Kürt erkeklerin önyargılarını öğrenmiş olarak soru soran çok araştırmacı gördüm. Böyle durumlarda niçin bizimle görüştüklerini merak ederim, aradaki bilgi farkından bizimkini "taraflı"' bulurlar. Bu nedenle bile olsa Kürt kadınlarının kendilerine dair araştırma yapmalarını çok önemsiyorum.

Dolayısıyla Kürtçe bilmeyen bir politik Kürt kadını bu konuda kendini kötü ve ezik hisseder, bunu hissetmesi için de çok şey yapılır zaten. Kürtçe'yi bilmediğimi zanneden bir Türk kadın bana: *"Zaten dilini de bilmiyorsun gerçek Kürt kadını değilsin, Diyarbakır'dakiler böyle değil..."* demişti. O zaman anadilimi bildiğim için kendimi ne kadar iyi hissetmiş ve rahat cevap vermiştim. Oysa bilmeyebilirdim de bu kendi hakl[illegible]mı savunmamı engellemeyeceği gibi sahici/sahte gibi bir bölünmeye tabii kılınmamı da haklı göstermez. Üstelik kim kimi ne hakla sahici/sahte diye bir ayrıma tabi tutup

bunlardan hangisine girdiğimize karar verebilir? Bu sahici/sahte ayrımı ırkçı bir tutumdur, iki yazarın da kendilerini ciddi bir sorgulamadan geçirmeye ihtiyaçları var.

Hepimiz aynıyız!

"PKK söylemine kısmi de olsa eleştirel bir mesafe alan, hızlı gelişen, heterojen bir Kürt kadın hareketi vardır. Örneğin halen İstanbul'da üç Kürt kadın dergisi çıkmakta." Baz olarak, PKK gibi politik bir partiyi alıyor ve ona göre değerlendirmede bulunuyor, yani Kürt kadınların kendi yaptıkları-ettikleri üzerinden değil. İkincisi üstelik Roza olarak söyleyecek olursak kısmi eleştirel bir mesafe değil, tamamıyla onun dışında ve kendi sözümüzle varolan bir dergiyiz. Kaldı ki sadece PKK değil tüm Kürt partilerine karşı eşit mesafede uzak ve eleştirel yaklaşımımız var. Kürt milli hareketinin sıcak savaş döneminde bağımsız ve feminist bir politika izlemek hiç de kolay değil. Kurtuluş mücadelesi veren diğer ülkelerde bile çok az rastlanan bir örnek bu. Bizleri yakından takip etmediği belli. Kürt kadın dergilerinden söz ettiği halde onlardan hiç bir konuda alıntı yapmamış ve üstelik aralarındaki ayrımı dikkate almadan tümünü aynı şeyi söylüyormuş gibi genel bir kategoride saymış: *"Direniş hedeflerinde birleşmelerine rağmen Roza veya Jujin ya da Azadi Kadın sayfasındaki feminist kadınların yaptığı eleştiriler, milliyetçi kurtuluş hareketinin bilinen bir çelişkisine işaret etmektedirler: Feministler milliyetçi söylemde dişiliğin annelikle özdeşleştirme biçimi ve tarzını eleştirmektedirler. Böylelikle kadının millet düzleminde 'yüceltildiği', ama yaşanan hayattaki aileye 'raptedildiği' görüşündedirler."* Öncelikle belirtelim Azadi gazetesinin kadın sayfası kendini feminist olarak tarif etmiyor, onlar sosyalist kadınlardır. Jujin ile bizim feminist anlayışımız oldukça farklı. Aralardaki farkları yok sayan toptancı genellemeler inciticidir. Birlikte etkinlik yaptığımız, kampanya yürüttüğümüz çok olmuştur, örneğin *"savaşta tecavüze karşı"* gibi. Doğal olarak devlet baskıları kapsamında olanlar öne geçmekte, yan yana gelmemizi kolaylaştırmaktadır. Ancak direniş hedefleri konusunda yanılıyor. Roza olarak söylemek gerekirse: Milli hareketin kadınları annelikle özdeşleştirmesine bir bütün olarak karşı çıkıyoruz, sadece biçimine ve tarzına karşı değil. Anneliğin yüceltilmesi, o kadınların kadın olarak yaşadıklarının üstünü örttüğü gibi aileyi ve kadının geleneksel rolünü olduğu gibi korumayı da getiriyor. O kadınların evlat acıları da politik propaganda malzemesi haline geliyor, üstelik kız ya da erkek evlatları gibi onlar da benzer politik baskı koşullarında yaşıyorlar, kendileri için de özgürlük talepleri görülmüyor. Gerçekten sokağa çıkan kadınların toplumsal cinsiyet rollerinde ciddi değişimler yaşanıyor.

Kürt gerilla kadın tasvirleri

"'Iraklı veya İranlı Kürt kadın savaşçı' imajlarına kıyasla yeni olan anlamlar ortaya çıkıyor. Bununla ilgili bir işareti,'90'lı yılların başında sembolik bir figür olarak PKK hareketine damgasını vuran ve Kürt taraftar kitlesinde bü-

yük yankı bulan, Kürt gerilla kadın posterinde bulmuştuk." Pauline Van Gelder'in Kürt kadın gerilla fotoğrafı diye gösterdiği ve onun üzerinden yapılan tahliller baştan hatalı, çünkü o kadın Kürt kadın gerilla değil. Üstelik bir Kürt kadın gerilla olduğunu iddia eden Kürt'e rastlamadım. Hatta kendileri de dipnot düşerek fotoğrafın anonim olduğunu ve *"Kürt politik sahnesinin bazı gözlemcileri bu kadının gerçekten Kürt olduğuna şüpheyle bakıyorlar; onlara göre fotoğraf Latin Amerikan kurtuluş hareketlerinden birine aittir."* demekteler. Buna rağmen gerilla Kürt kadın imajını bunun üzerine oturtarak uzun uzadıya değerlendirme yapmalarını anlamak mümkün değil. Şu alaysı ifadesine bakarsak belki birşey anlaşılır: *"Neredeyse melankolik bir görüntüdür bu: Bu kederli ruh hali, istenmeden yürütülen, Kürt hareketinin yönetimine bakılırsa kendilerine dayatılmış bir mücadelenin mi alâmetidir?"* Belli ki Kürt hareketini bu tasvir edilen kadın gerilla imajı aracılığıyla küçümsüyor.

Pauline Van Gelder, "'Iraklı veya İranlı Kürt kadın savaşçı' imajlarına kıyasla yeni olan anlamlar ortaya çıkıyor. Bununla ilgili bir işareti,'90'lı yılların başında sembolik bir figür olarak PKK hareketine damgasını vuran ve Kürt taraftar kitlesinde büyük yankı bulan, Kürt gerilla kadın posterinde bulmuştuk."

Posterde yer alan kadını anlatmakta fayda var: Nehir kenarında oturan kadın pantolonun paçalarını sıvamış ve ayaklarını suya sokmuş, kısa kollu bir tişört ve savrulmuş siyah saçları ile dalgın düşünceli bir şekilde dizinin üstüne de silahını koymuş. Bu poster 1990'lı yılların başında bir çok takvimde kullanıldı ve sonra poster olarak basıldı. Bir çok Kürt-Türk politik derginin bürosunda görmek mümkündü. Gerek Özgür Halk dergisinde gerekse diğer yayın organlarında Kürt kadın gerilla, askeri kiyafetli, saçları bağlı ve başı açık olarak fotoğraflarda görülmüştür. Dağ koşullarına göre kadın ve erkekler puşiyi takıyorlar, bu muhafazakarlık ölçüsü değil üstelik. Şimdi Kürt kadın gerilla olmayan bir posterden hareketle yapılan imaj tasvirlerinin hiçbirine katılmadığımızdan bunları sıralamak doğru gelmiyor.

Leyla Zana ve Tansu Çiller

Türk ve Kürt kadın imajlarını kıyaslama örneği olarak sunulan Tansu Çiller ve Leyla Zana ile ilgili savlarına bakalım. Lale Yalçın Heckmann, Çiller'in 1993'te başbakan olarak göreve başladığında tasvir ettiği sembolik özelliklerini, *"denetim altına alınmış dişilik, zerafet, modern ve Batılı görünüş"* ile *"Modern Türk insanlarının hem estetiğinde hem de fiziki hatlarında bir dönüşümden söz etmektedir."* "Bu tasvir eleştirel sol yazarlar, bilim insanları ve politikacılar tarafından "beyaz Türkler"i yaratmaya dönük politik bir inşâ olarak tanımlanmıştır. "Beyaz Türk" tanımıyla, Batılı fizik hatlarını vurgulayarak

Tansu Çiller, "denetim altına alınmış dişilik, zerafet, modern ve Batılı görünüş" ile "Modern Türk insanlarının hem estetiğinde hem de fiziki hatlarında bir dönüşümden söz etmektedir."

'tipik Türk' veya 'Kürt' görünüşüne karşı etkide bulunmaya dönük aşırı gayretkeşlik sorgulanmaktadır." Bütün bu değerlendirmelerden sonra diprotta, *"Bu tanımlar, başka toplumlarda, özellikle Batı'da ırkçı bir söylem çerçevesinde "siyahlar" ile "beyazlar" arasına çizilen sınırları eğretilemektedir,"* der.

Tansu Çiler örneğinden hareketle son yıllarda Türkler ve Kürtler arasındaki imaj ve bu yolla yaratılmak istenen net ayrımlar ırkçı bir söylemi beslemekte ve modeller sunmaktadır. Lale Yalçın Heckmann, başka ülkeler için böyle bir durumu ırkçı bulurken Türkiye sözkonusu olduğunda buna dili varmıyor.

"Kapatılan DEP'in Kürt milletveki Leyla Zana'nın kamusal resmini ve imajını, T. Çiller'e rakip bir imaj olarak görüyoruz." Lale Yalçın Heckmann, iki farklı kültürden, politik amaçlardan gelen bu kadınları karşı karşıya getirerek zorlama bir rakiplik durumu yaratıyor. Leyla Zana'yı anlattığı cümleler kocası Mehdi Zana üzerinden: *"Okula gitmemiş olan ve o zamanlar Türkçe de bilmeyen karısı, politik toplumsallaşmasını ve gelişmesini, '80'lerden beri birçok kırsal kökenli Kürt kadını gibi, hapisane yönetimleriyle ve ceza davalarıyla ilgili tecrübeleri üzerinden yaşadı."* Leyla Zana'yı neden kendi pratiğiyle ilgili değil *"kocası"* dolayısıyla anlatıyor? Diyarbakır eski belediye başkanı Mehdi Zana'nın kocası olması başlangıçta politik kariyerinde etkisi olabilir, ancak Leyla Zana'nın kendi başına gösterdiği çaba ve kendi tecrübesini de görmezlikten gelmek doğru olmaz.

"Mütevazi kökeninin vurgulanması ve politikleşme ve toplumsallaşmanın nedenleri, tipik "Kürt" özellikleri olarak tasvir edilmiştir. Kürt milli hareketinin söyleminde Zana "sembolik köylü kızı" imajına dönüşmüştür."

"Sembolik köylü kızı" imajına sıkıştırılan Leyla Zana ile *"şehirli beyaz Türk kadını"* imajı ile Tansu Çiller kıyaslanarak Kürtlük köylülük, Türklük şehirlilikle özdeşleştiriliyor. Böylece modern/gayri modern ikilemi burada iki millet karşılaştırılarak kadın imajları üzerinden yapılıyor. Resmi tezi bir kez daha doğruluyor; *"ileri/gelişmiş/modern Türkler"* ve *"geri/gelişmemiş/gayri modern Kürtler"!*

Doğum kontrolü

"Kürt kadınları daha fazla çocuk doğurmaya çağrılmakta ve Türk devletine, Kürt kadınlarının doğurganlık oranını her şartta ve her yolla düşürmeye çalıştığı şüphesiyle bakılmaktadır." Bu sözlerin ardından dipnotta Kürt partilerinin resmen doğumu teşvik eden bir politika izlediklerini kasttetmediğini belirtir. Gerçi Kürt partileri alênen bunu savunmadıkları halde zımmen teşvik ederler. Ama

burada bizim itiraz noktamız; Türk devletinin bu konuda resmen açık bir politikası ve buna yönelik çok sayıda çalışması olduğu halde, kuşku duyanların Kürt politikacılarının olduğunu belirterek devletin bu kontrol mekanizmasına değinmemesi, üstünü örtmesidir.

Kürt nüfusunu azaltmaya yönelik doğum kontrol yöntemleri için MGK ve Sağlık Bakanlığının çok sayıda çalışması var. 1996'da MGK resmen doğum kontrolü için bir bildiri yayınladı. Köy korucularına verilen derslerden biri de doğum kontrol yöntemleridir ve asker bu işi çok ciddiye alıyor. Devlet hastanelerinde ve sağlık ocaklarında ücretsiz uygulanıyor. Bunun için çok sayıda vakıf kuruldu, ayrıca son yıllarda kurulan ÇATOM'ların amaçlarından biri de bu. Yani devlet gerçekten bu konuda bilinçli bir politika güdüyor, Kürtlerin şüpheleriyle sınırlı değil.

En son Yeni Binyıl gazetesinde yer alan bir habere göre: *"Bölgede doğum kontrolü ve nüfus planlaması sorun olmaya devam ediyor, Sağlık Bakanlığı ve TSK sağlık ekiplerinin hem kadınları hem erkekleri bilinçlendirme faaliyetleri, bölge insanının ciddi itirazlarıyla karşılaşıyor. Bölgede yaşayan bazı kadınlar olumsuz propagandanın da etkisiyle doğum kontrolüne karşı çıkarak rahimlerine dinleme cihazı yerleştirileceğini iddia ederek doğum kontrolü yöntemlerine karşı çıkıyorlar."*

Roza olarak bu konudaki politikamızı yazdık: Ne devlet ne de milli hareket, amacı ne olursa olsun Kürt kadının bedenine yönelik müdahalelere karşıyız. Bu doğrudan doğruya kadın bedeninin denetlenmesi anlamına geldiği gibi üzerinden milli çıkarlar güdülüyor. Kadınlar için ucuz ya da ücretsiz her türden doğum kontrol bilgisi ve olanaklarının kolay ulaşılır olması genelde tüm kadınlar için istenir bir şeydir. Bunları kullanmak ya da kullanmamak kadına ait bir seçim olmalıdan yanayız.

* Birikim dergisi, Mart 1999 sayı:119

Roza son dönemlerde oldukça düzensiz çıktığından zamanında bu eleştiriyi yayınlayamadık.

** Yazının tümünü okuduğumda ben de "Kürt kadınları" şeklinde karşı bir genellemede bulunuyormuşum gibi geldi, üstelik tüm Kürt kadınları için görüş ileri sürüyormuşum izlenimi de oluştu. Bu iki kaygı karşısında Kürt kadın politikası yapan biri olarak, bugüne dek duyduğum, okuduğum, tanık olduğum durumlar üzerinden hareket ettiğimi anlatmak istedim. Kişisel tecrübelerim ve gözlemlerim doğrultusundaki görüşlerimdir. Ancak eleştiri konusu olan makaleyi okuyan bir çok Kürt kadının tepkisi benden daha sert oldu. Bununla birlikte bazı Kürt kadınlarında *"bizimle ilgilenen çok az sayıda Türk olduğu için, olanların hatalarına daha esnek bakabiliriz"* gibi bir yaklaşım da olabiliyor. Bence bu daha tehlikeli bir şey, çünkü bize yukarıdan bakışlarını beslemiş oluruz, bizim hakkımızda yapılmış şeyler likkatle, özenle yaklaşmak politik olarak da iki tarafta daha iyi yapma kaygısı yaratır.

***(27.05.2000, Yeni Binyıl)

ACINACAK BİRİ VARSA O DA SİZLERSİNİZ...

Kime acıyorlar? Kürt kadınları ve Kürt çocuklarına. Niye acıyorlar? Türkçe bimedikleri için. Peki acıyan kim ya da kimler? Uygarlık ve demokrasinin gereklerinden yoksun olanlar ve ulusal hak ve bilinci sadece kendi milletlerine layık gören çağdışı kafalar...

HATİCE Akdoğan

Biraz değişik bir giriş olacak belki ama, böylesinin daha anlaşılabilir olacağını düşünüyorum.

Kime acıyorlar? Kürt kadınları ve Kürt çocuklarına. Niye acıyorlar? Türkçe bimedikleri için. Peki acıyan kim ya da kimler? Uygarlık ve demokrasinin gereklerinden yoksun olanlar ve ulusal hak ve bilinci sadece kendi milletlerine layık gören çağdışı kafalar... Kısacası emperyalizmin gericiliğinin beyinlerde ve yüreklerinde cisimleştirmiş olanlar. Kimliklerinde Ali Kırca, Tayfun Talipoğlu gibi Mehmetçik gazeteciler yazılı olanlar. Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'ne üye kadınlar, doğu dedikleri bölgeye eğitim yardımı, sağlık yardımı için şarkılar, türküler çığıran içi boş "sanatçı" takımı ve daha diğerleri...

Ali Kırca, Şırnak'ın ortasında devlethanede Siyaset Meydanı yapıyor.(*) Anlattığına göre dışarıda mehmetçik nöbet tutuyormuş. Tayfun Talipoğlu mavi gözlü, sarı saçlı tombul bir Kürt çocuğunu koltuğunun altına almış, program arenasının bir yanına ilişmiş. Talipoğlu'na göre İbo'nun durumu çok acıklı. Herkes birşeyler konuşurken o hiçbir şey anlamadan sağdan soldan süzülen kamera ışıklarına bakıyor. (aman yanlış anlamayın! İbo sağır ve dilsiz değil. İbo'nun dili Kürtçe. Bu onun ana dili, öz dili.) Talipoğlu'na göre bu bir sanki özürlülük hali. Yani İbo'nun Türkçe bilmiyor olması.

Siyaset Meydanının konusu eğitim olunca, hele bu konu özellikle Şırnak'ta devlet güdümünde bir gazetecilik olayı olunca konunun ana dil gibi çok önemli hatta temel yanına değinileceği düşüncesiyle ısrarla programı sonuna kadar bekledik. Ama nafile tabii. Kağıt- kalem konuşuldu. Veteriner, öğretmenler konuşuldu, batıdan hiçbir farkları yok denildi.

Ama, İboların batıdaki çocuklardan temel farklılığı olan kimlikleri ve buna dayalı olan dilleri konuşulmadı.

O programda Talipoğlu, İbo'yu koltuğunun altından ayırmadı. Ara sıra İbo'ya Türkçe birşeyler söyleyip sonra da, *"işte bakın gördüğünüz gibi anlamsız anlamsız bakıyor. Söylediklerimi anlamadı"* diye ona acıklı acıklı baktı ve bakmamızı istedi. Bu mantığın sahibi gazeteci Türkçe bilmeyen

bir İngiliz'e, bir Arap'a, *"Ne yazık ki, İngiliz kökenli bu Türk, Türkçe'yi konuşamıyor"* demesinin komikliğini gözümüzün önüne getirerek, İboların dil gerçekliği üzerinde bunların ne kadar sahtekar olduğunu hesabedin.

Oysa İbo'nun, acınılacak hiçbir yanı yok. O, anadili olan Kürtçe ile eğitim yapma hakkı kendine tanınmayan bir masum. Mazlum bir halkın milyonlarca çocuğundan biri. Asıl acınılacak olanlar ise İbo'nun kimlik ve dil gerçeğini, onun eğitiminin temel sorununu gizleyip, daha çok Sema Küçüksözen'e (**) çağrı yapıp *"gelin bu çocuklara, okula başlamadan önce açacağınız ana okullarında Türkçe öğretin. Çünkü onların anaları da Türtçe bilmiyor"* deyip asimilasyona çanak tutan Ali Kırca gibi mehmetçik gazetecilerdir.

Bu tür bir uygulamayı ise devlet batısından götürdüğü çağdaşçı kadınlarla veya onların şu veya bu şekilde içinde yer aldıkları projelerle ayrıca yapmaya çalışır. ÇATOM bu projelerden biri. Devlet modern giyimli, eğitimli kadınların ÇATOM'larda görev yapmasını sağlamaya çalışıyor. Batıdan yardım yetersizse devletin orada çengel attığı öğretmenler, devlet erkanının kadın eşleri, korucu yakınlar aracılığıyla çok amaçlı eğitim adı altında bir kimliksizleştirme proğramı uygulanır. Çeşitli dönemlerde görünümleri çağdaş ama yaptıkları iş anti- çağdaş olan bir grup türkücü, şarkıcı, Atatürkçü kadın, gidip kadınların sorunlarını dinlerler, onlarla birlikte çeşitli günleri kutlarlar (örneğin 8 Mart gibi). Yıllardır böyle şeyler yapılmaktadır. Odağında ise anadilin yok sayılarak dönüştürülmesi vardır.

Rohat Alakom, Jınên Kurd kitabından

Geçtiğimiz 8 Mart'ta bir TV programcısı kadın durmuş, düşünmüş bir sevap(!) işlemeye karar vermiş. Kadının adını bilmiyorum ama programının ismi *"Ayanadaki Kadınlar."* Kürt kadınları işten- güçten, çocuktan kadınlar gününü vs. bilmezler, eğlenmesini bilmezler bari onlarla birlikte halay çekip, 8 Mart'ı kutlayalım diye soluğu Siirt'te almış. Tabii konak yeri valilik. Köylere vali ile gidiyor. Oradaki herkes valiye olan şükran borçlarını(!) dillendiri-

www.arsivakurdi.org

yor. Davul zurna eşliğinde halay çekiyorlar. Tabi bu kadın için de acıklı bir durum sözkonusu: Kadınlar Türkçe bilmiyorlar. İşin çok ilginçi yanı ve öyle ustalıkla dillendiriyorki bunu, (T.Talipoğlu da böyleydi) *"kadınlar Türkçe bilmiyor"* diyor ama onların Kürtçe bildiğini özellikle ifade etmiyor. Görünümü moderndi: Etekli, ceketli, fularlı, boyalı saçlı ve makyajlıydı. Halay çekti, genç kızlar ona eşlik etti. Kadınlar onu seyretti. Programı sunarken kadın öyle mutlu görünüyor ki, sanki onlar eğlenmesini bilmiyordu da kendisi gidip onları eğlendirerek onları modern dünyanın varlığından haberdar etti.(!) Dışı modern, içi gericilik kokan düzenbazlar...

Siz kendi halinize acıyın. Kendi ulusunuzdan olmayan bir ulusun insanlarının kimliğini, dilini yok sayıp onlar üzerinde uygulanan baskılara göz-yumduğunuz; gazetecilik ilkelerini bir yana atarak MGK icazetli bir anlayışla valiler ve mehmetçikler güdümünde haber yaptığınız için, acıyın halinize! İnsanlık en az yüzyıl önce ulusal sorunları çözüp ileriye koşmuşken, siz 21. yüzyılda böyle bir sorun karşısında kör, sağır ve dilsiz davrandığınız için! Halinize acıyın, hem de bir kez değil, binlerce kez!!

Tabi bu kadın için de acıklı bir durum sözkonusu: Kadınlar Türkçe bilmiyorlar. İşin çok ilginçi yanı ve öyle ustalıkla dillendiriyorki bunu, (T.Talipoğlu da böyleydi) "kadınlar Türkçe bilmiyor" diyor ama onların Kürtçe bildiğini özellikle ifade etmiyor. Görünümü moderndi: Etekli, ceketli, fularlı, boyalı saçlı ve makyajlıydı. Halay çekti, genç kızlar ona eşlik etti. Kadınlar onu seyretti. Programı sunarken kadın öyle mutlu görünüyor ki, sanki onlar eğlenmesini bilmiyordu da kendisi gidip onları eğlendirerek onları modern dünyanın varlığından haberdar etti. (!)

(*) Bahsedilen Siyaset Meydanı programı yayınlanalı bir yıl oldu. Burada amacım bu programın değerlendirmesini yapmaktan öte, bu programdaki bir yanı ele almak.

(**) Sema Küçüksözen Şırnak'a yatırım yapmış bir işkadını. Giderken; "İşte bakın ben gidiyorum. Kalkınmanın yolu buradan geçer. Ben öncülük edeyim siz arkamdan gelin" türünden bir tavır takınmıştı. Arkasından kimse gitmedi. Nasıl bir yatırım yaptı tam bilemiyorum, ama orada bir ana okulu açarak çocuklara Türkçe öğrettiğini çok iyi biliyorum.

(Y)ERBİLİMİ VE KADIN

Öğrenimi boyunca kadın, ayrımcılığın ve aşağılanmanın onlarca örneğini yaşar. Daha ilk derste karşılaştığı, "bu bilimin kadınlara göre olmadığını, arazi koşullarının erkekleri bile zorladığını, iş bulmanın erkekler için bile çok zorken kadınlar için olanaksız olduğunu, yol yakınken bir an önce sınava girip başka bölümlere girmelerinin kendileri için daha hayırlı olacağını" babacan tavırlarıyla anlatmaya çalışan kıdemli öğretim görevlisi ilkel cinsiyet ayrımcılığın aslında en masum temsilcisidir.

KÜBRA Sarı

Türkiye jeolojik yapısının bir sonucu olarak (Kuzey Anadolu Fayı, Doğu Anadolu Fayı, Kuzeydoğu Anadolu Fayı, Ege Çöküntü Sistemi vb. ile) dünyanın en aktif deprem kuşağında yer almakta ve nüfusun yüzde doksanından fazlası deprem riski altında yaşamaktadır. Özellikle Kuzey Anadolu Fayı üzerinde meydana gelen depremler fayın yapısı gereği oludukça şiddetli ve yıkıcı olmaktadır.

Yerbilimi, yerkabuğunun çeşitli bölümlerini, taş, mineral, maden, su gaz, petrol vb. maddelerin oluşumlarını, kaynaklarını ve yerkabuğunda meydana gelen olayları inceleyen bir bilim dalıdır. Asıl 18. yy'dan sonra gelişmeye ve branşlaşmaya başlamış, 19.yy sonlarında ve 20.yy başlarında Amerika ve Avrupa'da kapitalizmin gelişmesi ile birlikte endüstrileşmede daha fazla mineral ve hammaddeye ihtiyaç duyulması bu bilimin de gelişmesini zorlamıştır.

Yerbilimi eğitimi ve uygulaması, diğer bilim dallarından farklı olarak saha çalışması merkezlidir. Yani asıl araştırma, uygulama ve değerlendirme yeri sahadır ve kilometrelerce alanı kapsayabilir. Yerleşim yerlerinden oldukça uzak alanlarda, zor arazi koşullarında çoğu kez yürüyerek ya da tırmanarak çalışma yapmak kaçınılmazdır. Yerbiliminin gereğinden kaynaklanan bu çalışma yöntemi, hiçbir bilim dalı ve çalışma alanında olmadığı ölçüde cinsiyet ayrımcılığını yaratır ve körükler. Yerbilimi tartışmasız tam anlamıyla bir erkek bilimdir.

Gelişmiş kapitalist ülkelerde yerbiliminin eğitim, uygulama, yararlanma alanları çok geniş ve kapsamlıdır. Eğitim ve çalışma grupları içinde kadınların da bulunmasına rağmen kadın imzası olan bilimsel yayın veya çalışmaya rastlamak oldukça zordur.

Türkiye'de yerbilimleri konusunda öğrenim görmeyi bilinçli olarak seçen ka-

dın sayısı azdır. Çoğu, sınav sisteminin azizliği ile kader kurbanı olmuşlardır. Öğrenimi boyunca kadın, ayrımcılığın ve aşağılanmanın onlarca örneğini yaşar. Daha ilk derste karşılaştığı, *"bu bilimin kadınlara göre olmadığını, arazi koşullarının erkekleri bile zorladığını, iş bulmanın erkekler için bile çok zorken kadınlar için olanaksız olduğunu, yol yakınken bir an önce sınava girip başka bölümlere girmelerinin kendileri için daha hayırlı olacağını"* babacan tavırlarıyla anlatmaya çalışan kıdemli öğretim görevlisi ilkel cinsiyet ayrımcılığın aslında en masum temsilcisidir. Daha sonraları, *"O güzel kafanızı böyle şeylere yormanıza gerek yok, zengin bir koca bulup evlenin, bizi de fazla uğraştırmayın"* şeklinde şakalar yapan, daha ileri gidip arazide cinsel tacizde bulunan öğretim görevlilerine de tanık olacaktır. Derslerde ağzı ile kuş tutsa hocasına yaranamayacak, sınavlarda ve uygulamalarda en başarılı o olsa bile görmezden gelinecek, başarılarına ket vurulacak ve küçümsenecek, pasifize etmenin her türlü yolu denenecektir.

Bütün bunlara rağmen kadın öğrenciler direnmiş ve başarısını sürdürmüşse, yerbiliminin en pasifize uygulama alanlarının birinde akademik kariyer yapmasına bin deveyi bin hendekten atlatarak izin verilir. Kadının yalnızca laboratuvar ortamında çalışmasının önünü açmak, yerbiliminin asıl araştırma ve uygulama ortamı olan saha çalışmasından uzaklaştırıp pasifize etmek ve gelişmesinin kapılarını kapatmaktır. Bunun yanısıra, öğretim görevlilerince kurulan paravan şirketlerden veya üniversitedeki rant pastasından payına hiçbirşey düşmez, yani ekonomik geliri üniversitedeki erkek meslekdaşlarının kat kat altındadır.

Eğitim sırasındaki bütün aşağılama ve baskılara rağmen kadınların not ortalamaları erkeklerden daha yürksek ve dört yılda mezun olan kadınların sayısı erkeklerden kat kat fazladır.

Yerbilimlerinden mezun olan birinin, Türkiye' de bu bilimi uygulayacağı sektör sayısı sınırlıdır. Erkekler bile bu alanda iş bulmakta oldukça zorlanırlar. Kadınlar şans eseri bir iş bulmuşlarsa bile kariyer ve ekonomik açıdan asla erkek meslektaşlarıyla aynı düzeye gelmelerine olanak tanınmaz. Daha çok işlerin büro ve angarya kısmı ile uğraşırlar.

Arazideki ve şantiyedeki yaşam biçimi, kadının barınma ve güvenliğinin sağlanması, işveren açısından ek ekonomik gider demektir. Gelişmiş ülkelerde de, Türkiye'de de kadının sahada çalışması bu anlamda işverenin çoğu kez işine gelmez.

17 Ağustos' ta meydana gelen depremden sonra gerçek bilimcilerin yanısıra YÖK üniversitelerinin şirket sahibi profesörleri de yerbilimci sıfatıyla basında sık sık boy göstermeye başladılar. Aralarında bir tek kadın yerbilimci yoktu.

Kapitalizmin ve erkek egemen zihniyetin bulunduğu heryerde, kadının bu bilim dalında aktif olmaması, sistemin ve zihniyetin işine geleceğinden, bundan sonra da yerbilimlerinde ismi geçen kadına rastlamak zor olacaktır. Kadının pasifize edildiği bir bilim dalında da bilimsel anlamda atılımlar beklemek akıldışıdır.

Leyla Mihrinaz Arslanargun: "gel dansa dur benimle"

Aşağıda yer alan anlamlı dizeler, Leyla Mihrinaz Arslanargun'un ESİNTİ adlı şiir kitabından. Uzun yıllar şiir yazan Leyla Mihrinaz, ESİNTİ ile bunların bir kısmını ilk kez kitaplaştırıyor. 1970 Muş doğumlu, Evli ve bir çocuk annesi,1980'den itibaren Van'da yaşıyor. Van'da yayımlanan Prestij gazetesi ile Seyir dergisinde şiirlerinin yanısıra deneme ve öyküleri de yayınlandı. Söyleyecek çok sözü olan Leyla Mihrinaz' ı her şair gibi onu da en iyi kendi dizeleri anlatır.

DOST

yine hafiften
tüylerini ürpertmek realitenin
değinmek isterim hayata.

bilirsiniz dostlar
dağlar bizim yegane kucağımızdır
dağlar
efsaneleşmiş tarihimizin göğsünde
kan ile yazılmış destanların
kardeşlik ve barış için
vuruştuğu yerdir

gel gör ki
kan ile sulanan toprak ağlar
güller ağlar
analar karalar bağlar
dişlerinin salyasından kan sızan kurt
yine kuzuyu kovalar
kuzu haraptır yerde
nafile bakar çobanın gözüne
çobansa düşmüş
kuzudan post kayırmanın peşine

yani anlayacağın
artık zamanı geldi
gül dermelerin
üzülüp kahrolmanın
lanetlemenin zamanı değil

baharı kucaklayarak omuzumuzda
yarınlara zerafet taşıyacağımız
kilitlerini kırıp yasakların
uykudan uyandırıp humanı
rakseden devrimin medili ile
tutuşmanın zamanı geldi.

MAYIS 2000 - YIL: 4 - SAYI: 17 - FİYAT: 1.000.000 TL YURTDIŞI: 10 DM - İKİ AYLIK DERGİ